

RAASIKU LASTEAED ORAVAKE

ÕPPEKAVA

2019

Sisukord

1. ÜLDSÄTTED.....	5
2. LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA.....	6
3. LASTEAIA VISIOON, MISSIOON, MOTO JA PÕHIVÄÄRTUSED.....	7
3.1. Visioon.....	7
3.2. Missioon.....	7
3.3 Lasteaia moto.....	7
3.4 Põhiväärtused.....	7
4. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ ERIPÄRA NING PÕHIMÕTTED.....	8
5. ÕPPE- JA KASVATUTEGEVUSE EESMÄRGID.....	9
6. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS, MEETODID JA TÖÖVIISID	10
6.1 Õppe- ja kasvatustegevuse päevik.....	10
6.2 Rühmaõpetaja koostab ja/või täidab rühmas alljärgnevat dokumentatsiooni:.....	10
6.3 Kuu- või nädalaplaan.....	11
6.4 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus, sealhulgas suveperioodil.....	11
6.5 Rühmade tegevus- ja päevakava.....	12
6.6 Nädala õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade arv kokku.....	13
7. VALDKONNAD.....	13
7.1 Mina ja keskkond.....	13
7.1.1 Valdkonna Mina ja keskkond sisu:.....	14
7.1.2 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	14
7.1.3 Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti.....	14
7.2 Valdkond <i>Keel ja kõne</i>	32
7.2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	32
7.2.2. Valdkonna Keel ja kõne sisu:.....	32
7.2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	33
7.2.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti.....	34
7.3 Eesti keel kui teine keel.....	36

7.4 Valdkond <i>Matemaatika</i>	37
7.4.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärk.....	38
7.4.2 Valdkonna Matemaatika õpetamise põhiosad.....	38
7.4.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	38
7.4.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti.....	39
7.5 Valdkond <i>Kunst</i>	45
7.5.1 Valdkonna Kunst sisu:.....	45
7.5.2 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	45
7.5.3. Eesmärgid.....	46
7.5.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti.....	46
7.6 Valdkond <i>Muusika</i>	50
7.6.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:.....	50
7.6.2 Valdkonna Muusika sisu:.....	50
7.6.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	51
7.6.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti.....	51
7.7 Valdkond <i>Liikumine</i>	53
7.7.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:.....	53
7.7.2 Valdkonna Liikumine sisu:.....	53
7.7.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.....	54
7.7.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti.....	54
8. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMINE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED ning KORRALDUS..	57
9. TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED.....	58
9.1 Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti.....	58
10. SOTSIAALSED OSKUSED.....	60
10.1 Eeldatavad sotsiaalsed oskused vanuseti.....	60
11. ENESEKOHASED OSKUSED.....	62
11.1 Eeldatavad enesekohased oskused vanuseti.....	62
12. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS..	64
12.1 Arenguliste erivajadustega lapsed.....	64
12.2 Erivajaduse märkamine.....	64

12.3 Erivajadusega laste toetamine.....	66
12.4 Erivajadusega laste toetamise põhimõtted:.....	66
13. LOGOPEEDILINE TÖÖ.....	68
13.1. Logopeedilise töö sisu.....	68
13.2. Logopeedilist abi vajavate laste väljaselgitamine:.....	68
13.3. Logopeedi töökorraldus:.....	69
14. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED ja KORRALDUS.....	70
15. LAPSEVANEMATE NÕUSTAMINE.....	71
16. KOOSTÖÖ KOOLIGA.....	71
17. ÕPPEKAVA UUENDAMISE- JA TÄIENDAMISE KORD.....	71
.....	72
LISA 1 ROBOOTIKA.....	72
LISA 2 ÕUESÕPE.....	76
LISA 3 MÄNG.....	77

1. ÜLDSÄTTED

1.1. Raasiku Lasteaed Oravake õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud riikliku õppekava alusel.

1.2 Raasiku Lasteaed Oravake õppekava koostamisest ja arendamisest võtsid osa lasteasutuse pedagoogid.

1.3 Raasiku Lasteaed Oravake õppekava läbinule annab lasteasutus välja sellekohase õiendi.

1.4 Raasiku Lasteaed Oravake õppekavas esitatakse:

1.4.1 lasteasutuse liik ja eripära;

1.4.2 õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;

1.4.3 õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil;

1.4.4 lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.4.5 erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.4.6 lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus;

1.4.7 õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

2. LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA

2.1 Üldinfo

Raasiku Meierei 25

Õppekeel: eesti keel;

Tööaeg: lasteaed on avatud 6.30 – 18.30

Kodulehekülg: www.oravake.ee

e-mail: raasikula@gmail.com

Lasteaia personali kuulub 24 töötajat

2.2 Raasiku Lasteaed Oravake on lasteaed kuni seitsmeaastastele lastele.

2.3 Raasiku Lasteaias Oravake on sõime-, liit- ja lasteaiarühmad. Sõimerühmas „Käbike“ on 1,5 kuni kolmeaastased lapsed. Ülejäänud rühmad kannavad nimesid „Oravajütsid“, „Pähklike“, „Kooporavad“ ja „Lendoravad“.

2.4 Rühma registreeritud laste arv lasteasutuses on järgmine:

sõimerühmas kuni 12 last;

lasteaiarühmas kuni 20 last;

liitrühmas kuni 18 last.

2.5 Raasiku Lasteaias Oravake toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles.

3. LASTEAIJA VISIOON, MISSIOON, MOTO JA PÕHIVÄÄRTUSED

3.1. Visioon

Olla Raasiku alevikus asetsev lasteaed, kuhu lapsed tulevad rõõmuga, kuhu lapsevanemad tahavad oma lapsi tuua ja kus töötajad tahavad töötada.

3.2. Missioon

- Igale lapsele hea alusharidus.
- Väärtustada igat last, tema peret ja kodukohta.
- Lapsesõbralik, turvaline keskkond.
- Laps kui loov ja teotahteline isiksus.
- Laps kui rahvatraditsioonide edastaja.

3.3 Lasteaia moto

„Lapse päeva alaku rõõmuga ja lõppegu rahuloluga. Maailmas ei ole midagi ilusamat kui sära laste silmades.”

3.4 Põhiväärtused

Oma õppekava koostamisel ning igapäevaelu korraldamisel toetume Raasiku Lasteaias Oravake järgmistele põhiväärtustele:

kodusus – me teeme kõike endast oleneva, et laps tunneks ennast lasteaias sama hästi kui kodus.

loovus – me oleme avatud mõtlemisega, toetame omanäolisust ja uute ideede rakendamist kõigis tegevustes.

turvalisus – me märkame ja ennetame ohte, toetame igakülgset kindlusetunnet.

hoolivus – me märkame ja toetame üksteist, oleme heatahtlikud ja hoolivad.

ausus ja usalduslikkus – me oleme ausad mõtetes, sõnades ja tegudes. Peame kinni kokkulepitud põhimõtetest ning vastutame oma tegude eest.

4. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ ERIPÄRA NING PÕHIMÕTTED

- lasteaial on avar õueala, kus on kaks mänguväljakut aiarühmadele ja üks mänguväljak sõimerühmale;
- lasteaial on olemas oma logo, lipp, laul ja maskott;
- lasteaia eripära on erivanuseliste laste koostöö rühmas, mis stimuleerib oluliselt lapse arengud ja empaatiavõimet;
- õppe- ja kasvatustööd toetavad erinevad õppekäigud ning väljasõidud väljapoole Raasikut;
- lasteaia muudavad eriliseks pikaajalised traditsioonid. Tähistatakse traditsioonilisi rahvakalendri tähtpäevi ja riiklikke pühi;
- meie lasteaed on avatud uutele ja innovaatilistele ideedele ning tunneme rõõmu loovast tegevusest. Hindame ja väärtustame erinevaid meetodikaid ja õpetamisviise;
- lasteaed lähtub oma tegevuste planeerimisel teaduspõhistest alusharidusuuendustest.

Õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel lähtume Raasiku Lasteaias Oravake järgmistest põhimõtetest:

- lapse tervis, tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamise tagamine on tegevuste planeerimisel esmatähtsad;
- me toetame lapse loovuse arendamist;
- laps õpib robotika ja mängu kaudu (meetodite kirjelduses õppekava lisas);
- lähtume võimalusel lapse individuaalsest arengust;
- väärtustame inimlikke ja üksteist mõistvaid suhteid;
- loome keskkonna, mis soodustab lapse kehalist, sotsiaalset, emotsionaalset ja vaimset arengut;
- rahulikud ja vaimsed tegevused vahelduvad liikumisega, intensiivne mõtlemine vähem intensiivsusega;
- lapsele turvatunde, eduelamuse tagamine;
- rakendame üldõpetuse põhimõtteid;
- töötame koostöös lapsevanemaga, kaasame vanemad õppe- ja kasvatustööd nii palju kui võimalik;
- väärtustame Eesti kultuuritraditsioone ning arvestame teiste kultuuride eripäraga.

5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös. Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujunevad lapsel:

- terviklik ja positiivne minapilt;
- ümbritseva keskkonna adekvaatne mõistmine;
- eetiline käitumine ning algatusvõime;
- esmased tööharjumused;
- kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest;
- mängu-, õpi- ja sotsiaalsed oskused, mis tagavad koolivalmiduse saavutamise.

Selle tulemusel arenevad lapsel üldoskused:

- Mänguoskused – laps on iseseisev, valikuvõimeline ja ennast usaldav, osaleb (vastavalt oma vanusele ja arengutasemele) tegevuste valimises, mängus ja otsustamise protsessis.
- Tunnetus- ja õpioskused – laps soovib õppida huvi ja uudishimuga, tegemistes on loov, algatusvõimeline ja paindlik, omandab eakohasel tasemel põhiteadmisi, oskusi ja vilumusi ning huvitub erinevatest valdkondadest.
- Sotsiaalsed ja enesekohased oskused – laps on aktiivne suhtleja eakaaslaste ja täiskasvanutega, suudab väljendada oma mõtteid, tundeid, arvamusi, teadmisi. Oskab kuulata ning arvestada teiste seisukohti, mõtteid; on avatud, koostöö- ja abivalmis; kogeb kokkukuuluvustunnet, sallivust ja hoolivust; laps tuleb toime (vastavalt oma vanusele ja arengutasemele) igapäevaelu toimingute ja eneseteenindamisega; tunneb isiklikku vastutust oma tegude eest ja käitub vastutustundlikult; oskab lahendada probleeme, konflikte ja saavutab enesekontrolli.

6. RÜHMAD E ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse KORRALDUS, MEETODID JA TÕÕVIISID

- Lasteaia õppe- ja kasvatuskorralduse aluseks on lasteasutuse õppekava, mis on lahutamatu seotud koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga ning toetab lasteaia arengukava;
- õppeaasta eesmärgid ja teemad valitakse ning kinnitatakse pedagoogilises nõukogus. Teemad toetavad lasteaia üldeesmärkide elluviimist (teemade loetelu asub õppekava lisas);
- õppeaasta eesmärgid ja temaatika on fikseeritud lasteaia aasta tegevuskavas ning lähtuvalt sellest koostavad õpetajad rühma aasta tegevuskava;
- rühmade õppe- ja kasvatusgevused on vastavuses koolieelse lasteasutuse riikliku ja lasteaia õppekavaga arvestades konkreetse rühma laste vanust, arengut ning muud eripära;
- õppe- ja kasvatusgevused toimuvad eesti keeles, kuid meie personal arvestab oma töös, suhtumises ja suhtlemises teadmisesega, et mõne lapse kodus räägitakse ka teisi keeli.

6.1 Õppe- ja kasvatusgevuse päevik

- Õppe- ja kasvatusgevuse e-päevik on ametlik dokument, mille korrektne täitmine on kohustuslik;
- e-päevikut täidavad igapäevaselt rühma õpetajad ning liikumise- ja muusikaõpetaja lähtuvalt määrusega kehtestatud korrast;
- õppe- ja kasvatusgevuse sissekandes on järgmised komponendid: tegevuse valdkond, pealkiri, eesmärk, tegevuse kirjeldus ning analüüs.
- sissekanded on kooskõlas planeerituga ning vajadusel on kirjas ka plaani muutmise põhjused;
- õpetajad teevad õppetegevuste sissekanded sama päeva jooksul;
- päevikute täitmist kontrollib õppealajuhataja süsteemselt.

6.2 Rühmaõpetaja koostab ja/või täidab rühmas alljärgnevat dokumentatsiooni:

- rühma õppeaasta tegevuskava;
- rühma õppe- ja kasvatusgevuse e-päevik;
- kuu/ nädalaplaan/projektiplaani;
- laste kohalkäimise arvestuse tabel e-keskkonnas.

- laste arengu hindamise tabel/koolivalmiduse kaart;
- kokkuvõte arenguvestlusest;
- iseloomustus nõustamiskeskusele/lastepsühhiaatrile (vajadusel);
- individuaalne õppekava erivajadusega lapsele (vajadusel);
- õppeaasta kokkuvõte/eneseanalüüs;
- töögraafik/tööaja tabel;
- vastutab lastevanemate koosolekute/vestlusringide protokollide olemasolu eest.

6.3 Kuu- või nädalaplaan

- Lähtuvalt rühma aasta tegevuskavast koostab rühma meeskond õppe- ja kasvatustegevuse kuu- või nädalaplaani;
- rühmameeskonnal on õigus valida, millist plaani koostama hakatakse, kas nädala- või kuuplaani;
- kuu- või nädalaplaan koostatakse e- keskkonnas, on seal nähtav lapsevanemale;
- kuuplaan koostatakse kuu viimaseks tööpäevaks, nädalaplaan koostatakse eelmise nädala reede lõunaks;
- rühma kuu/nädalaplaanis on esitatud teema, eesmärgid (valdkondadest ja üldoskustest lähtuvalt), tegevuste liigid (lõimitult), tegevused/õppesisu;
- nädalaplaani koostamisel lähtutakse põhimõttest, et erinevate valdkondade tegevused on temaatiliselt seostatud;
- õppe- ja kasvatustegevuse sisu on esitatud neljas põhivaldkonnas: „Mina ja keskkond“, „Keel ja kõne“, „Matemaatika“ ja „Kunst“;
- valdkondade „Muusika“ ja „Liikumine“ tööplaanid on lisatud rühma nädala või kuuplaani;
- nädalaplaanide koostamisele kaasatakse võimalusel ka lapsed;
- nädala lõpus analüüsivad õpetajad, võimalusel lastega arutledes nädala eesmärkide täitmist: mida lapsed teadsid, mida tahtsid teada, mida said teada; ideed järgmiseks nädalaks.

6.4 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus, sealhulgas suveperioodil.

- Õppetöö lasteasutuses toimub aastaringselt;
- õppeaasta algab 1. septembril ja lõpeb 31. augustil;
- aktiivne planeeritud ja eesmärgistatud õppetöö kestab 1. septembrist 30. maini.
- õppekava ja rühmade tegevuskava kinnitatakse 1. septembril;
- augusti teisest poolest on tegevuste aluseks laste kohanemist ja nende tundma õppimist

toetavad mängud, laste arengu jälgimine ning prioriteediks on koostöö lapsevanemaga;

- õppe- ja kasvatustöö toimub lasteaia õppekava alusel, sihipäraste, lõimitud tegevuste kaudu. Üks kord aastas viiakse läbi laste arengutaseme hindamine ja analüüsimine;
- lähtuvalt laste vanusest kavandavad õpetajad lõimitud õppe- ja kasvatustegevuste kestuseks:

1,5-3aastased lapsed 10-15 minutit (sõimerühmad);

3-6-aastased lapsed 20-25 minutit (aiarühmad);

6-7-aastased lapsed kuni 35 minutit (koolieelikute rühmad).

- alates maist/juunist toimub õpetajatel õppeaasta kokkuvõtete tegemine ja aruande koostamine;
- suveperioodil alates 1. juunist 31. juunini, 1. augustist 31. augustini ning aasta viimasel ja esimesel nädalal, toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ühe planeeritud tegevusena päevas. Laste päevakavasse on planeeritud õueaeg 1- 2 korda päevas. Talveperioodil on õueaeg vähemalt 1 kord päevas;
- õppe- ja kasvatustegevuses rakendatakse igas rühmas õuesõppe metoodikat;
- lasteaias toimuvad esmaspäevast reedeni erinevad huvitegevused (vt infot kodulehelt).

6.5 Rühmade tegevus- ja päevakava

- Õppe- ja kasvatustegevus toimub rühma päevakava alusel, mis määrab laste eale vastava päevarütmi, une- ja ärkveloleku aja, mille jooksul vahelduvad igapäevatoimingud (söömine, riietumine, pesemine, ruumi korrastamine jm), laste vabategevused (mäng, loominguline tegevus, lastele endile meeldivad tegevused, liikumine jm), piisavalt õues viibimine ning õpetajate kavandatud õppe- ja kasvatustegevused;
- Konkreetsed ajalised algused on määratud muusika- ja liikumistegevustel.

PÄEVAKAVA

6.30-8.15 LASTE VASTUVÕTT, MÄNG

8.15-8.45 HOMMIKURING

8.45-9.15 HOMMIKUSÖÖK

9.15-11.00 ÕPPETÖÖ

11.00-12.15 ÕUES VIIBIMINE, MÄNG

12.30-13.00 LÕUNASÖÖK

13.00-5.00 LÕUNAUINAK

15.00-15.45 ÕPPETÖÖ, MÄNG

15.45-16.15 ÕHTUOODE

16.15-18.30 MÄNG, KOJUMINEK

1. jaanuarile, 24. veebruarile, 23. juunile ja 24. detsembrile vahetult eelnevat tööpäeva lühendatakse

kolme tunni võrra, lasteaed on avatud kuni 15.30.

6.6 Nädala õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade arv kokku

Valdkond	Tegevus	Tegevuskordi nädalas	Tegevuskordi nädalas	Tegevuskordi nädalas
		1,5-3-aastased	3-6-aastased	6-7-aastased
Mina ja keskkond	Tervisekasvatus Liikluskasvatus Looduskasvatus Väärtuskasvatus	1-2	2-3	2-4
Keel ja kõne	Kuulamine, kõnelemine Lugemine, kirjutamine	2-4	2-4	2-4
Matemaatika	Võrdlemine, arvutamine	1-2	1-2	1-2
Kunst	Kunstitegevused	2-3	2-3	3-4
Muusika	Muusikategevused	2	2	2
Liikumine	Liikumistegevused	2	2	2
Ühe tegevuse kestvus		10-15 min	20-25 min	35 min

7. VALDKONNAD

7.1 Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses,
- tunneb kodukohta loodust,
- teab ja räägib üldnimlikke väärtusi ning käitumisreegleid.

7.1.1 Valdkonna Mina ja keskkond sisu:

- sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise

väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

- looduskeskkond: kodukohta loodus, loomad, taimed, aastaajad, ilmastik, loodushoid, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- õuesõpe: õppe- ja kasvatustöö mängulisi tegevusi viiakse läbi õuesõppena;
- tehiskeskond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskond.

7.1.2 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

- Valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma terviseseisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

7.1.3 Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

Kuni 3-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mina

- laps vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk;
- laps reageerib oma eesnimele või hüüdnimele;

Minu perekond

- laps nimetab pereliikmeid (õde, vend, ema, isa);

Kodu

- laps teab, kes kodus elab;

Kodukoht

- laps tunneb ära oma kodu ja tuttavad teenindusasutusi;

Lasteaed

- laps tunneb pildilt ja jalutades ära oma lasteaia;
- laps leiab üles oma kapi, tooli, käterätiku ja voodi;
- laps teab, mis rühmas ta käib;

Kool

- laps teab kooli asukohta;

Kodumaa, teised rahvused Eestis

- laps teab Eesti lippu;
- laps osaleb jõukohasel viisil õpetajate ja laste tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumi kaunistamine, laulude laulmine, peoriiete kandmine);

Erinevused

- laps märkab teisi lapsi;
- laps saab aru, et teised lapsed on temast erinevad;

Ametid, elukutsed, tööd

- laps teab, kes on lasteaia õpetaja, kes on õpetaja-abi, kokatädi, liikumis- ja muusikaõpetaja;
- laps matkib õpetaja või õpetaja-abi töövõtteid;

Tähtpäevad, pühad, kombed

- laps räägib oma sünnipäevast, kuidas seda tähistatakse;

Üldinimlikud väärtused ja tunnustatud käitumise reeglid

- laps oskab öelda "Tere!" ja "Head aega!";

Sõprus, abivalmidus, hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

- laps nimetab küsimise peale oma sõprade nimesid;
- laps lohutab haiget saanud sõpra;

Ehitised

- laps tunneb pildilt ära kodu ja lasteaia;

Kodumasinad

- laps oskab pildilt näidata ja nimetada mõningaid kodumasinaid ja -elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jne);

Jäätmed

- laps viskab prahi prügikasti;

Turvalisus

- laps saab aru, et rühmaruumis ei tohi joosta;
- laps osutab pildil ohtlikele esemetele (nuga, käärid jm);

Tervise väärtustamine

- laps oskab kasutada WC-d;
- laps peseb käsi seebiga ja kuivatab;

- laps sööb iseseisvalt;

Hammaste tervis

- laps teab, mis on hambahari ja hambapasta;

Tervislik toitumine

- laps nimetab või osutab erinevatele toiduainetele;

Inimkeha tundmine

- laps näitab küsimisel oma kehaosi. Oskab mõnda neist nimetada (käed, jalad, silmad, suu, nina ja kõrvad);

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad, putukad, taimed ja seemned

- laps mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks;
- laps tunneb rõõmu looduses liikumisest;
- laps oskab näidata muru, lille, puud;
- laps nimetab pildilt tuttavaid loomi (koer, kass, jänes, karu);
- laps peab loomade kehaosi (jalg, kõrv, saba);
- laps tunneb ära putuka;
- laps tunneb ära ja oskab osutada maasikale, mustikale, vaarikale;
- laps tunneb ära ja oskab näidata puuvilju ja köögivilju;
- laps eristab välimuse järgi looma linnust;
- laps tunneb ära ja oskab näidata mõnd tuttavat lindu.

Põhja- ja lõunamaa loomad

- laps teeb vahet pruunkarul ja jääkarul karvakatte värvuse järgi.

Valguse, temperatuuri, vee, mulla ja õhu tähtsus taimedele, loomadele ja inimestele

- laps teab, et inimesed kasutavad vett joomiseks, pesemiseks, lilli ja taimi kastetakse veega.

Öö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses

- laps oskab küsimise korral teha vahet ööl ja päeval;
- laps oskab iseloomustada ööd ja päeva (pime-kuu, valge-päike).

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning inimeste tegevuses

- laps nimetab pildi peal talve ja suve iseloomulikke nähtusi.

Ilmastik: erinevad ilmastiku nähtused

- laps teab lihtsamaid ilmasikunähtusi: vihmased, päike paistab, lumesadu.

Tänaväli ületamine

- laps teab, et enne tänaväli ületamist peab vaatama teel mõlemale poole;
- laps teab mõistet sõidutee.

Liiklusmärgid

- laps märkab jalutades liiklusmärke.

Sõidukid

- laps teab, mis sõidukid õues sõidavad (ratas, auto, traktor, rong).

Helkur, turvatool ja -vöö

- laps teab, mis on helkur ja mis on helkurvest.

Kosmos

- laps teeb vahet kuul ja päikesel.

3-4-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mina

- ütleb küsimise peale oma ees- ja perekonnanime ning näitab näppudel vanuse.

Minu perekond

- nimetab pereliikmete nimesid.

Kodu

- nimetab ruume kodus;
- nimetab pereliikmete koduseid toimetusi.

Kodukoht

- oskab nimetada kodu ja lasteasutuse ruume ning teab nende otstarvet.

Erinevused

- mõistab, et kõik lapsed ei ole ühesugused;
- oskab nimetada erinevusi soo ja välimuse põhjal.

Lasteaed

- laps nimetab oma rühma nime;
- laps teab oma rühmas olevaid esemeid;
- laps ütleb küsimise peale rühmakaaslaste ja õpetaja ning õpetaja-abi nimed.

Kool

- laps teab, kus on kool.

Ametid, elukutsed, tööd

- laps nimetab pereliikmete koduseid toimetusi.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

- oskab nimetada Eesti lipu värve;
- leiab pildilt Eesti rahvuslipu, -lille ja -linnu;
- leiab värvide seast Eesti lipu värvid.

Tähtpäevad, pühad, kombed

- laps nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.

Üldinimlikud väärtused ja tunnustatud käitumise reeglid

- laps teab mõiste hea ja paha tähendust;

- laps tervitab, jätab hüvasti, palub abi ja tänab meeldetuletusel.

Sõprus, abilvalmidus, hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

- laps oskab sõpra lohutada ja abistada;
- laps oskab andeks anda ja leppida.

Ehitised

- laps oskab nimetada erinevaid ehitisi (kool, lasteaed, elumaja, kirik jne).

Kodumasin

- laps oskab küsimise peale nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid- ja elektroonikat.

Jäätmed

- teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta;
- laps leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber).

Turvalisus

- teab tegevusi ja esemeid, mis on ohtlikud;
- ei jookse ega tõuka rühmaruumis;
- nimetab õues ja rühmas valitsevaid ohte.

Tervise väärtustamine

- teab, mis on tervisele kasulik;
- nimetab toiduaineid;
- kirjeldab toidu maitset;
- oskab kasutada tualettpaberit;
- kasutab iseseisvalt taskurätti;
- laps teab, mis on haigus ja mis on tervis.

Hammaste tervis

- harjab hambaid täiskasvanu juhendamisel;
- laps teab, kuidas käituda, et hambad oleksid terved.

Tervislik toitumine

- laps nimetab, milliseid toiduaineid tema sööb.

Inimkeha tundmine

- laps nimetab ja teab kehaosi.

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad, putukad, taimed ja seened

- oskab nimetada metsa, muru, lille, puud;
- tunneb ja näitab piltidelt kodu- ja metsloomi;
- oskab nimetada tuttavaid putukaid;
- nimetab/näitab mõningaid kodupaiga marju: mustikas, maasikas, tikker, punane sõstar;
- laps eristab pildil puuvilju: pirn, õun, ploom; köögivilju: sibul, kurk, tomat, kaalikas;
- laps teab, et metsas kasvavad seened;

- laps teab ja nimetab mõnd ravimtaime: teeleht, piparmünt, pärnaõis jt.;
- laps eristab värvuse järgi lindu loomast;
- laps tunneb ja nimetab mõningaid loomi: konn, lehm, karu, hobune, uss, siga, hunt, rebane jt; putukaid: lepatriinu, sipelgas, mesilane jt
- laps nimetab mõningaid linde: tuvi, kajaks, toonekurg, vares.

Põhja- ja lõunamaa loomad

- laps teab pildi pealt küsimise korral nimetada/näidata mõnda põhja- või lõunamaa looma/lindu või kordab õpetajale järele nende nimetusi: jääkaru, hüljes, põhjapõder, polaarrebane, elevand, lõvi, kaelkirjak, sebra.

Valguse, temperatuuri, vee, mulla ja õhu tähtsus taimedele, loomadele ja inimestele

- laps teab, et taimed, loomad ja inimesed vajavad kasvamiseks ja arenemiseks vett, valgust, toitaineid ja õhku.

Öö ja päev: nende vaheldumine ka sellega seotud muutused looduses

- eristab ning nimetab ööd ja päeva, teab öö ja päeva tunnuseid.;
- teab ja eristab ka hommikut ja õhtut.

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning inimeste tegevuses

- laps oskab kirjeldada ja nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi: talvel sajab lund ja on külm, suvel paistab päike ja on soe.

Ilmastik: erinevad ilmastiku nähtused

- laps nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

- laps teab, et inimene saab talvel loomi ja linde aidata
- laps teab, milleks on tarvis joogivett ja elektrit kokku hoida.

Tänavavärvide ületamine

- laps teab valgusfoori ja tulede tähendust: punane, kollane, roheline.

Liiklusmärgid

- laps tunneb ära ülekäiguraja märgi;
- laps teab liiklusmärkide tähtsust: aitavad ohutult liigelda.

Sõidukid

- laps oskab küsimise peale nimetada eriotstarbelisi sõidukeid ja liiklusvahendeid: kiirabi-, tuletõrje-, pääste-, politseisõidukeid;
- laps teab, et ratta ja tõukerattaga sõitmisel peab kiiver peas olema.

Helkur, turvatool ja -vöö

- laps teab helkuri ja helkurvesti vajalikkust;
- laps teab helkuri, turvatooli ja -vöö kasutamise vajalikkusest.

4-5-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mina

- laps teab oma nime, vanust ja sugu.

Minu perekond

- laps teab oma pereliikmete ja nimesid;
- laps teab oma vanemate ameteid, pereliikmete koduseid tegevusi.

Kodu

- laps oskab nimetada vanemate ameteid;
- laps teab, miks tööl käiakse;
- laps kirjeldab oma kodu: korter, maja, talu.

Kodukoht

- laps teab nimetada oma kodukohale olulisi ehitisi: lastaed, kool, raamatukogu, kirik.

Erinevused

- laps oskab nimetada inimeste erinevusi: keeleline, tervisest tulenev.

Ametid, elukutsed, tööd

- laps nimetab pereliikmete koduseid toimetusi, ema-isa ameteid;
- laps oskab nimetada ja matkida üldtuntuid elukutseid.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

- laps teab oma rahvust ja keelt;
- laps oskab nimetada erinevaid rahvusi oma lasteaias.

Tähtpäevad, pühad, kombed

- laps nimetab ja kirjeldab tähtpäevade (jõulud, vastlad, mardipäev, kadripäev jne) tähistamist oma peres ja nendega seotud tegevusi.

Üldinimlikud väärtused ja tunnustatud käitumise reeglid

- laps teab mõistet õige ja vale tähendust;
- tunneb ja järgib lauakombeid.

Sõprus, abilvalmidus, hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

- laps nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi;
- laps märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada;
- laps väljendab oma emotsioone teisi arvestavalt: rõõm, mure jne.

Ehitised

- laps teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi: kirik, maja, kool, pood, raamatukogu, rahvamaja

Kodumasin

- laps teab kodumasinat otstarvet.

Jäätmed

- laps teab, miks on vaja prügi sorteerida;
- laps teab mõnda erinevust prügide vahel: paber, plast, patarei, pakend, klaas

Turvalisus

- selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna;
- nimetab tegevusi, mis on ohtlikud;
- selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole;
- nimetab kohti, esemeid, ained, mis on ohtlikud.

Tervise väärtustamine

- laps teab, mis on haigus ja mis tervis;
- laps nimetab tervist hoivaid tegevusi: tervislik toitumine, kehaline aktiivsus, piisav uni, hea tuju, meeldivad suhted.

Hammaste tervis

- mõistab isikliku hügieeni vajadust ja täidab neid;
- laps nimetab hammaste tervis jaoks vajalikke tegevusi: hammaste esemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine.

Tervislik toitumine

- laps nimetab kasulikke ja ebatervislikke toiduaineid.

Inimkeha tundmine

- laps nimetab kehaosi ja teab nende funktsiooni.

Kodukoha loodus: veekogud, kodukoha mets- ja koduloomad, putukad, taimed ja seened

- laps oskab enda ümber hoida puhtust looduses, kodus jm;
- laps oskab nimetada kodukoha olulisemat veekogu: jõgi, meri, järv;
- laps eristab ja nimetab mõningaid okas- ja lehtpuid: kuusk, mänd, kask, vaher, tamm, kastan, pihlakas, paju, haab;
- laps teab teravilju: rukis, oder, kaer, nisu;
- laps nimetab ja eristab kodupaiga aias ja metsas kasvavaid marju;
- laps teab, kus ja millise puu otsas kasvavad ploomid, õunad, pirnid, kirsid;
- laps teab ja nimetab erinevaid köögivilju, teab, kus köögiviljad kasvavad;
- laps teab, et mõned seened on söögiseened, mõned seened on mürgised;
- laps teab mõningaid ravimtaimi: piparmünt, pärnaõis, kummel, teeleht jt;
- laps teab mõningaid lilli ja nende kasvukohti: lumikelluke, sinilill, märtsikelluke, ülane, tulp, võilill;
- laps eristab ja nimetab mets- ja koduloomi: põder, hunt, rebane, nastik, rästik, sipelgas, siil, ilves, karu, siga, lehm, hobune, kana, kukk, koer, kass, hamster;
- laps teab mõningaid kodupaiga linde: leevike, toonekurg, tihane, tuvi, kajakas;

- laps teab putukate elupaiku: mesilane ja mesitaru, sipelgas ja sipelgapesa jm.

Põhja- ja lõunamaa loomad

- laps oskab pildilt nimetada ja näidata mõningaid põhja- ja lõunamaa loomi ning -linde: jääkaru, hüljes, põhjapõder, polaarrebane, lumekakk, elevand, lõvi, kaelkirjak, sebra, kaamel, krokodill, kanguru, ahk, kilpkonn, kotkas, papagoi.

Valguse, temperatuuri, vee, mulla ja õhu tähtsus taimedele, loomadele ja inimestele

- laps teab erineva temperatuuri mõjust taimedele, loomadele ja inimestele.

Õö ja päev: nende vaheldumine ka sellega seotud muutused looduses

- teab, mida päeval tehakse ja öösel ei tehta kodus;
- laps iseloomustab päeva ja öö vaheldumist ja seostab inimeste ning loomade tegevusega.

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning inimeste tegevuses

- oskab nimetada kõiki aastaaegu ning aastaegadele iseloomulikke nähtusi.

Ilmastik: erinevad ilmastiku nähtused

- nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid;
- inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng;
- laps mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida, teab selleks vajalikke toiminguid: tule kustutamine toast lahkudes;
- laps mõistab, miks on vaja istutada puid ja muid taimi;
- laps oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.

Valgusfoor ja tänaval ületamine

- laps teab, kuidas sõiduteed ületada;
- laps teab valgusfoori vajalikkusest, tulede süttmise järjekorda ning nende tähendust;
- laps teab sebra tähendust;
- laps eristab paremat ja vasakut kätt;
- laps teab, kuidas lasteaia rühmaga ohutult tänaval liigelda: kõnnitee, teepeenar, kahekaupa, helkurvestid, saatjad, sõidutee ületamine jne.

Liiklusmärgid

- laps teab mõningaid liiklusmärke ja nende tähendusi: ülekäigurada, jalgteed, jalgratta- ja jalgteed, stopp-märk, jalgrattaga sõidukeeld, käigukeeld.

Sõidukid

- teab tõukerattaga sõitmise nõudeid: kiiver peas ja sobivad ilmastikuolud (mitte libe tee);
- laps teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite (tuletõrje-, pääste-, politsei-, kiirabi-, või piirivalvesõidukid) ülesandeid ja tähtsust.

Helkur, turvatool ja -vöö

- oskab kirjeldada, kuidas ja kus helkurit/helkurvesti kanda;
- teab kiivri, helkuri, turvatooli-, turvavöö kasutamise vajalikkust.

Kosmos

- laps teab mõisteid täht= päike, planeet =maa, maakaaslane=kuu, kosmos.

5-6-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mina

- oskab end tutvustada, nimetades oma ees- ja perekonnanime, vanuse ning sünnipäeva;
- laps kirjeldab õpetaja küsimuste abil oma perkekonda: pereliikmed, onu, tädi ning nende nimesid;
- laps nimetab kodu asukoha maal või linnas ja aadressi.

Minu perekond

- teab oma pere traditsioone.

Kodu

- teab pere traditsioone.

Kodukoht

- oskab nimetada kodukoha asutusi ja nende otstarvet.

Kodumaa

- nimetab Eesti riiklikke sümboleid: lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi.

Erinevused

- teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid.

Lasteaed

- laps teab nimetada lasteaiatöötajad ja nende tegevusi;
- laps teab lasteaia aadressi.

Kool

- laps teab kooli kui õppimise kohta.

Ametid, elukutsed, tööd

- kirjeldab üldtuntuid elukutseid ja loetleb nende juurde kuuluvaid töövahendeid;
- teab oma töökohustusi kodus;
- laps oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust: juuksur, polikliinik, pank apteek, kaubanduskeskus jne.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

- laps oskab Eesti kaardilt näidata oma kodukohta;
- laps teab oma rahvust, keelt, riiki ja riigi tähtsamaid sümboleid;
- laps teab Eesti Vabariigi presidendi nime.

Tähtpäevad, pühad, kombed

- laps oskab nimetada rahvatraditsioone: jõulud, maipüha, vabariigi aastapäev, jaanipäev, lastekaitsepäev, emakeelepäev, hingedepäev, emadepäev, isadepäev.

Üldinimlikud väärtused ja tunnustatud käitumise reeglid

- laps oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades: teatris, kaupluses, raamatukogus, rahvamajas jne.

Sõprus, abilvalmidus, hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

- laps oskab luua ja hoida sõprussuhet;
- laps teab sõpruse tähendust;
- laps oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid;
- laps oskab kirjeldada inimeste erinevusi: keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev;
- laps oskab nimetada erinevusest tulenevaid abivahendeid: prillid, ratastool, valge kepp, kuuldeaparaat.

Ehitised

- laps oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust;
- laps oskab kirjeldada maja ehituseks vajalikke materjale: puit, kivi jms.

Kodumasinad

- laps kirjeldab kodumasinaid ja elektroonikat ning teab nende kasutusega seotud ohte.

Jäätmed

- laps kirjeldab, kuidas prügi sorteeritakse.

Turvalisus

- teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides;
- teab, mis number on 112 ja miks sinna helistatakse;
- kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses ning oskab neist hoiduda;
- laps tunnetab ümbritsevaid ohte, olukordasid;
- teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades: vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane.

Tervise väärtustamine

- laps teab toidupüramiidi;
- laps oskab leida toidupüramiidist tänase menüü põhitoiduained;
- laps kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist.

Hammaste tervis

- selgitab, miks tekib hambakaaries;
- hoiab hammaste puhkus;
- laps teab hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.

Tervislik toitumine

- laps oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja süüa rohem ja milliseid vähem, et terve olla.

Inimkeha tundmine

- laps nimetab kehaosi ja nende funktsioone;
- laps teab viit olulist meelt: kuulmine, haistmine, nägemine, kompimine, maitsmine;
- laps teab tüdruku ja poisi erinevusi;
- laps teab, kuidas inimene kasvab ja areneb: vastsündinud kuni vanainimeseni.

Kodukoha loodus: veekogud, kodukoha mets- ja koduloomad, putukad, taimed ja seemned

- mõistab, et joogivett ja elektrit tuleb kokku hoida;
- oskab nimetada tundumaid taimi, seeni, loomi;
- laps oskab nimeta kodukoha või lasteaia ümbruses olevat loodust: mere ääres, park mets, suur puu jne;
- laps oskab nimetada veekogusid ja teab, mille poolest nad erinevad;
- laps eristab ja nimetab erinevaid okas- ja lehtpuid: kuusk, mänd, kask, tamm, vaher, kastan, pihlakas jt;
- laps teab ja nimetab puude osi: juured, tüvi, võra, oksad, lehed, õied, viljad jms;
- laps teab ja oskab nimetada teravilju: rukis, oder, kaer, nisu;
- laps teab, mida teraviljadest saab valmistada;
- laps teab, millistest kodupaiga marjadest saab keeta moosi ja teha mahla; teab nende kasvukohta: mets, koduaed;
- laps oskab nimetada erinevaid aias kasvavaid puid, nende vilju, teab, mida nendest saab valmistada;
- laps nimetab erinevaid köögivilju, teab, millised köögiviljad kasvavad maa sees, millised maa peal, teab, millist taime osa kasutame toiduks;
- laps oskab nimetada ja kirjeldada pildi abil mõnd tuntumat seent: kärbseseen, puravik, kukeseen jne;
- laps teab mõningaid ravimataimi: piparmünt, kummel, pärnaõis, nurmenukk, teeleht ja teab, milleks neid kasutada;
- laps tunneb mõningaid lilli ja teab nende kasvukohti: sinilill, lumikelluke, märtsikelluke, ülane;
- laps oskab nimetada ning iseloomustada erinevaid metsloomi ja nende kehaosaid: põder, rebane, siil, karu, kits, hunt, siga, jänes, rästik, nastik, sipelgas jne;
- laps oskab nimetada ja iseloomustada koduloomi ja -linde: lehm, hobune, lammas, kana, part, kukk, kits jt;
- laps teab koduloomade saadusi ja oskab nimetada nende poegi õige nimetusega: pörsas, tibu, vasikas, varss, tall jne;
- laps teab erinevaid putukaid, nende välimust ja elupaika;
- laps nimetab ja eristab lemmikloomi: hamster, koer, kass jms teistest loomadest;

- laps teab ja nimetab tuntumaid kodupaiga linde ja kirjeldab nende kehaosaid: rasvatihane, leevike, varblane, toonekurk, part, tuvi, kajakas, rähn, harakas jne.

Põhja- ja lõunamaa loomad

- laps oskab pildi pealt nimetada ja näidata mõningaid põhja- ja lõunamaa loomi ja linde: jääkaru, pingviin, hüljes, põhjapõder, polaarrebane, lumekakk, elevant, lõvi, kaelkirjak, sebra, kaamel, kanguru, ahv, krokodill, kilpkonn, kotkas, papagoi, flamingo, pelikan, jaanalind;
- laps teab lõuna- ja põhjamaa mereelanikke: hai, merihobu, angerjas, krabi, korall, delfiin, kaheksajalg.

Valguse, temperatuuri, vee, mulla ja õhu tähtsus taimedele, loomadele ja inimestele

- laps selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, toitained ning õhk taimedele loomadele ja inimestele tähtsad.

Öö ja päev: nende vaheldumine ka sellega seotud muutused looduses

- laps teab, mida päeval tehakse ja öösel ei tehta kodus;
- laps iseloomustab päeva ja öö vaheldumist ja seostab inimeste ning loomade tegevusega.

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning inimeste tegevuses

- laps oskab nimetada aastaaegu ja neid iseloomustada;
- laps seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada.

Ilmastik: erinevad ilmastiku nähtused

- teab õhu vajalikkust ja kasutamist;
- laps teab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumist.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

- laps kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbrusele ning -loodusele;
- laps teab, kuidas viga saanud või inimese poolt hüljatud looma aidata;
- laps teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha;
- laps teab prügisorteerimise vajalikkust ning oskab sorteerida lihtsamat prügi: pudelid, paber, olmeprügi;

Valgusfoor ja tänava ületamine

- laps teab sõidutee ületamise reegleid: peatu, kuula, vaata, veendu;
- laps teab mõisteid ristmik ja kuidas ohutult seda ületada;
- laps selgitab, kuidas ohutult liigelda pimedas, vihmas, udus, lumesajus;
- laps oskab ületada sõiduteed jalgrattaga (ratas käekõrval)
- laps selgitab, mida on vaja selleks, et jalgrattaga sõitmine oleks ohutu ja turvaline;
- laps oskab kasutada hädaabinumbrit 112

Liiklusmärgid

- laps teab, et liiklusmärkide tähendused on sarnased ka nende kuju ja värvuse järgi: teeninduskohamärgid, osutusmärgid, kohustusmärgid, keelumärgid, eesõigusmärgid ja hoiatusmärgid.

Sõidukid

- teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust;
- laps oskab ühissõidukis käituda;
- laps teab rattaga sõitmise nõudeid: kiiver, helkuritega varustatud ratas.

Helkur, turvatool ja -vöö

- oskab kasutada helkurit ja helkurvesti;
- laps oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes;
- laps oskab selgitada, kus ja kuidas kanda helkurit.

Kosmos

- laps teab mõisteid täht=päike, planeet =maa, maakaaslane=kuu, kosmos.

6-7-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Mina

- tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi ja huvisid;
- oskab öelda oma sünnipäeva;
- laps jutustab oma vanavanematest;
- laps kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- laps teab kodust aadressi.

Minu perekond

- kirjeldab oma perekonda, kodu- ja peretraditsioone.

Kodu

- nimetab ema-isa ametid;
- teab täpset kodust aadressi ja ema või isa telefoninumbrit.

Kodukoht

- oskab kirjeldada vanaaja kodu ja kõrvalhooneid ning nende otstarvet.

Kodumaa

- teab ja nimetab Eesti lähinaabrid: Läti, Leedu, Soome, Venemaa, Rootsi;
- oskab kaardil näidata oma kodukohta.

Erinevused

- mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused.

Lasteaed

- laps nimetab erinevaid ameteid lasteaia ja nende vajalikkust;
- laps kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühma reegleid ja traditsioone.

Kool

- laps oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.

Ametid, elukutsed, tööd

- laps oskab nimetada erinevaid ameteid;
- laps teab raha otstarvet;
- laps mõistab töö ja vastutuse tähtsust.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

- laps nimetab Eesti riiklike sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi jms);
- laps oskab nimetada riigilipu heiskamise põhjuseid;
- laps oskab nimetada veel teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone;

Tähtpäevad, pühad, kombed

- laps oskab kirjeldada tähtpäevade, Eesti riiklike pühade tähistamist lasteaia või kodus: vabariigi aastapäev, teadmispäev, kolmekuningapäev, emakeelepäev, võidupüha, jaanipäev, hingedepäev, emadepäev, isadepäev, jõulud jm.

Üldinimlikud väärtused ja tunnustatud käitumise reeglid

- laps teeb vahet hea ja halva käitumise vaheldumise vahel;
- laps mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- laps järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- laps selgitab oma seisukohti;
- laps suudab oma emotsioone kirjeldada ning väljendada;
- laps oskab kirjeldada enda ja sõbra häid omadusi;
- laps oskab erinevates olukordades käituda sobivalt ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- laps tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- laps kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt;

Sõprus, abilvalmidus, hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

- laps algatab mängu ja tegevusi;
- laps loob sõprussuhteid;
- laps oskab kirjeldada sõbraks olemist ning kuidas sõber olla;
- laps oskab kirjeldada tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides;
- laps püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;

- laps hoolib teistest inimestest, osutab abi ja oskab seda vajadusel ka ise küsida;
- laps osaleb rühma reeglite kujundamiselelaps oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- laps saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- laps oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda: vanemad, õpetajad, vanavanemad.

Ehitised

- laps oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust;
- laps oskab kirjeldada maja ehituseks vajalikke materjale: puit, kivi jms.

Kodumasin

- laps kirjeldab kodumasinaid ja elektroonikat ning teab nende kasutusega seotud ohte.

Jäätmed

- laps oskab kirjeldada asjade korduvkasutamise võimalusi;
- laps mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust: tarbetud ostud, raiskamine.

Turvalisus

- Nimetab hädaabi nr 112;
- teab, mida hädaabiliinile helistades rääkida;
- teab, kuidas käituda ja tegutseda ohuolukordades;
- selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas, maal, metsas;
- laps kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm.

Tervise väärtustamine

- laps oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku: mida süüa rohkem, mida vähem. teab taldrikureeglit;
- laps nimetab vitamiine;
- laps julgeb keelduda (ühis)tegevusest kui osalemine on ennast või teisi kahjustav;
- laps kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;
- laps järgib isikliku hügieeni nõudeid.

Hammaste tervis

- laps järgib isikliku hügieeni nõudeid;
- laps selgitab hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.

Tervislik toitumine

- Laps teab, milliseid kasulikke vitamiine ta toidust saab.

Inimkeha tundmine

- laps teab ja selgitab erinevate meelte, aju, närvide, lihaskonna, luustiku, südame, vereringe, kopsude, hingamise, seedimise ülesandeid ning teab millised tegevused aitavad neid tervena hoida.

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad, putukad, taimed ja seened

- suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt;

- kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- laps kirjeldab kodukoha/lasteaia ümbruses olevat loodust;
- laps eristab veekogusid ja teab mõningaid kalu: lest, räim, kilu, angerjas;
- laps tunneb, teab, kirjeldab, iseloomustab ja eristab kodupaiga puid, taimi, lilli ja seeni;
- laps kirjeldab erineva elupaiga- ja viisiga tuntumaid loomi/linde ja nende poegi;
- laps teab loomade/lindude käitumise erinevusi eri aastaegadel: rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine;
- laps oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.

Põhja- ja lõunamaa loomad

- laps oskab pildi pealt nimetada ja näidata mõningaid põhja- ja lõunamaa loomi ja linde: jääkaru, pingviin, hüljes, põhjapõder, polaarrebane, lumekakk, elevant, lõvi, kaelkirjak, sebra, kaamel, kanguru, ahv, krokodill, kilpkonn, kotkas, papagoi, flamingo, pelikan, jaanalind;
- laps teab lõuna- ja põhjamaa mereelanikke: hai, merihobu, angerjas, krabi, korall, delfiin, kaheksajalg.

Valguse, temperatuuri, vee, mulla ja õhu tähtsus taimedele, loomadele ja inimestele

- laps selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, toitained ning õhk taimedele loomadele ja inimestele tähtsad.

Öö ja päev: nende vaheldumine ka sellega seotud muutused looduses

kirjeldab loodust ja inimese tegevust erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring

- laps kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimese tegevusi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning inimeste tegevuses

- laps oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast: seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne.

Ilmastik: erinevad ilmastiku nähtused

- laps selgitab ilmastikunähtuse sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

- laps suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- laps mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale

Valgusfoor ja tänava ületamine

- laps oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda;
- laps teab, kuidas ületada sõiduteed, ristmikku;
- laps teab liiklemise erinevusi linnas ja maal;

- laps teab, millal tuleb kasutada ja oskab kasutada hädaabinumbrit 112.

Liiklusmärgid

- laps teab, et liiklusmärkide tähendused on sarnased ka nende kuju ja värvuse järgi: teeninduskohamärgid, osutusmärgid, kohustusmärgid, keelumärgid, eesõigusmärgid ja hoiatusmärgid.

Sõidukid

- laps oskab käituda ühissõidukis;
- laps oskab nimetada, kirjeldada ja liigitada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid;
- laps teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga turvaliselt sõita;
- laps teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes.

Helkur, turvatool ja -vöö

- laps teab, kuhu kinnitada helkur ja helkurribad;
- laps teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning tõukerattaga lasteaia õuealal sõita.

Kosmos

- laps teab, et elame planeedil Maa;
- Planeet tiirleb ümber päikese ja pöörleb ümber oma telje, millega on seotud aastaegade, öö ja päeva vaheldumine.

7.2 Valdkond *Keel ja kõne*

7.2.1 *Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid*

- tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisit lauseehitust;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

7.2.2. *Valdkonna Keel ja kõne sisu:*

- Keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
  - suhtlemine, vaatlemine, uurimine, jutustamine ja kuulamine;
  - lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.
- **Hääldamine** areneb keele- ja huultemängude, silbi- ja häälikumängude, diktsiooni- ja välteharjutuste läbiviimistega. Last ergutatakse harjutusi matkima, neis aktiivselt osalema.
  - **Sõnavara** arendamine toimub erinevate sõnamängude abil: tegevuste, nähtuste, esemete ja nende omaduste nimetamine, sõnade tähenduse täpsustamine, sõnade moodustamine,

liitmine ja tuletamine.

- **Vaatlemine ja uurimine** on praktiline tegevus, mis hõlmab kõiki õpitegevuse valdkondi ja lähtub nädala teemast. See on toetav tegevus, mis aitab omandada keelt ja kõnet, matemaatilisi ja käelisi oskusi. See põhineb praktilisel tegevusel ja kõikide meelte kaasamisel.
- **Jutustamise** arendamine toimub olu-ja saripiltide abil; sündmusest või vahetust praktilisest tegevusest jutustamisega;
  - esemete, olendite ja nähtuste kirjeldamine;
  - lavastusmängud;
  - ümberjutustused;
  - jutukeste täiendamised: lõpp, algus, pealkiri.
- **Lugema ja kirjutama** õppimine algab raamatuga tutvumisest ja lapsele ettelugemisest. Lapsel tekib ettekujutus tekstist, lausest ja sõnast. Järgneb sõnades häälikute eristamine ja nende järjekorra määramine.

7.2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- Lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid.

7.2.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Kuni 3-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut;
- vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1-2-sõnalise ütlusega;
- kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid(osutamist) koos üksikute sõnadega;
- vastab täiskasvanu küsimusele pildi kohta 1-2-sõnalise ütlusega;
- kasutab tuttavas tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2-sõnalisi lauseid;
- kasutab üksikuid käände- ja pöördevorme mõne sõna puhul;
- kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (u 50) tuttavas situatsioonis;
- hääldab õigesti mõnda üksikut sõna;
- vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid;
- osutab täiskasvanu jutu põhjal pildile;
- luuletuste/liisusalmide lugemisel täiskasvanu poolt teeb kaasa liigutusi ja kordab üksikuid sõnu.

3-4-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- osaleb dialoogis: esitab küsimust, väljendab oma soove ja vajadusi;
- mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega;
- kommenteerib enda ja/või kaaslase tegevust 1-2 lausungiga;
- jutustab pildi alusel täiskasvanu abistavate küsimuste toel 1-2-sõnalise lausungiga;
- mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5-sõnalisi lihtlauseid;
- kasutab kõnes õigesti enamikke käändevorme. Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da-tegevusnime (nt hakkame mängima);
- kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi;
- kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud;
- kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris;
- vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid; keerab lehti, osutab pildile;
- kuulab sisult ja keeleliselt jõukohaseid etteloetud tekste;
- loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.

4-5-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- algatab ise aktiivselt suhtlust. Suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses;
- kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga;
- räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest;
- jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi;
- kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid;
- kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõites, laulsid);
- mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka ka liiginimetusi (nt kuusk, kask: puud). Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu;
- kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris;
- tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. Matkib lugemist ja kirjutamist;
- tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti;
- loeb peast kuni 4-realisi liisusalme/luuletusi.

5-6-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni;
- kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid;
- tuttavas situatsioonis saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- jutustab nähtust/tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga;
- jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega. Jutustades seob lausungid põhiliselt sõnadega: SIIS, JA SIIS, JA.;
- kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid;
- kasutab kõnes õigesti enamikke nimisõna käändevorme mitmuses;
- kasutab kõnes vastandsõnu (lühike- pikk). Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos);
- hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid. Hääldab õigesti tuttavaid 3-4 silbilisi sõnu;
- nimetab ja kirjutab enamikke tähti. Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi;
- määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas;
- loeb ja laulab peast ühiselt õpitud laule ja luuletusi.

6-7-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel;
- arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;

- suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses;
- valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeelseid häälikuid;
- tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirja pildis ära mõned sõnad;
- kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

7.3 Eesti keel kui teine keel

8.3.1. Keel on osa lapse identiteedist, olles lapsele abiks suhete loomisele teiste lastega. Teisest keelekeskkonnast pärit laste jaoks luuakse võimalused õppida eesti keelt igapäevategevustes ja õpetaja poolt organiseeritud tegevustes.

8.3.2. Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel:

- lasteaia õpetajal on valmisolek ja motiveeritus tööks muukeelsete lastega;
- õpetaja soodustab ja julgustab kakskeelselt last kasutama lasteaias eesti keelt;
- kakskeelse lapse kohanemisel lasteaiaa teeb rühmaõpetaja tihedat koostööd lapsevanemaga.

8.3.3. Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe.

8.3.4. Eesti keele õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse nii laste arengutaset, vanust kui ka eesti keele õppe mahtu ning metoodikat.

8.3.5. Erivajadustega lapsele koostatakse eesti keele kui teise keele õpetamiseks vajadusel individuaalne arenduskava.

8.3.6. Keeleõppe eesmärgid on, et laps

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui täiskasvanutega;
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu igapäevases suhtlemises.

8.3.7. Eesti keelt õpetatakse riikliku õppekava alusel

- eraldi keeletegevuse kaudu;
- keeleõpet teiste tegevustega lõimides, millele võib lisanduda eesti keele tugiõpe.

8.3.8.. Tugiõppe vajaduse määravad rühma õpetajad, logopeed ja kõik lapsega kokku puutuvad pedagoogid. Vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arenduskava kaasates lapsevanemaid.

8.3.9. Keeleõppes on oluline, et laps osaleks aktiivselt mängus, õppe-ja kasvatustegevustes. Tegevuste valikul pööratakse tähelepanu sellele, et haaratud oleksid erinevad meeled:

- kuulatakse;
- vesteldakse;
- kasutatakse näitlikku materjali;
- korratakse õpitut.

Eesmärgiks on teisest keelekeskkonnast pärit lapsi paremini ette valmistada nii kooliks kui eluks Eestis. Oluline on koostöö lapsevanematega ja ka see, et lapsevanemad hoolitsevad kõne arengu eest emakeeles.

7.4 Vald kond *Matemaatika*

Peamised suunitlused

Laps alustab juba väiksena esemete vaatlemist ning tunnetamist kõigi meeltega. Ümbritsev maailm koosneb esemetest ja nähtustest. Matemaatikast arusaamine tugineb reale käelistele, sõnalistele ja mõttelistele tegevustele, mille abil laps hakkab ruumis ja ajas orienteerumisel kasutama erinevaid oskussõnu.

7.4.1 *Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärk*

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

7.4.2 Valdkonna Matemaatika õpetamise põhiosad

- **värvused** (nimetamine sõnadega, leidmine ümbruskonnast, toonide eristamine);
- **hulgad** (rühmitamine, sorteerimine, võrdlemine), **loendamine, arvud** (järgarvud), **numbrid, arvutamine** (liitmine, lahutamine, matemaatilised jutukesed, tekstülesanded);
- **suurused ja mõõtmine** (esemete järjestamine suurustunnuste järgi, igapäevaelus kasutatavad pikkus, massi- ja mahumõõdud, rahaühikud);
- **geomeetrilised kujundid** (tasapinnalised ja ruumilised kujundid, näidiste/ jooniste järgi konstrueerimine);
- **orienteerumine ajas** (ajamõisted, nädalapäevad, aastaegade ja kuude nimetused, kella kasutamine);
- **orienteerumine ruumis ja tasapinnal** (asukoha määramine, kohamõisted).

7.4.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

7.4.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Kuni 3-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Värvused

- eristab ja leiab värve – punane, kollane, roheline, sinine, pruun, must.

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- kuulab jutu sees, lauludes, salmides arvsõnu (üks kassike läks kõndima);
- leiab erinevate esemete hulgast 1–2 täiskasvanu kirjeldatud eset;
- juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme;
- rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (suurus, pikkus, värvus, kuju) järgi;
- mõistab, mida tähendab üks ja palju;
- loendab asju 3 piires ning vastab küsimusele „mitu on?“;
- teostab lihtsamat jaotamist (annab igale lapsele ühe kompveki);
- leiab sarnaste esemete paarid;
- ühendab eseme ja pildi.

Suurused ja mõõtmine

- näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur/ väike, pehme/ kõva, pikk / lühike, lai / kitsas);
- avab, tühjendab ja täidab (võtab esemeid karbist välja);
- paigutab juhendamisel eseme peale, sisse, kõrvale, alla, ette, taha, üles;
- eristab kahest sarnaste elementidega hulgast suuremat ja väiksemat hulka;
- mõistab, mida tähendab kõige suurem, kõige väiksem;
- mõistab, et tühjendamise ja täitmise kaudu mahub mõnda anumasse rohkem, teise vähem.

Geomeetrilised kujundid

- leiab esemete seast ühe kindla eseme;
- leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisse asetamise teel;
- eristab kompimise ja veeretamisega ümmargusi ning kandilisi esemeid (ring – ruut).

Orienteerumine ajas

- matkib mängus öö ja päevaga seonduvaid tegevusi ning eristab pildilt öiseid ja päevaseid tegevusi.

Orienteerumine ruumis

- orienteerub tuttavas ümbruses (oskab lihtsamasse kohta peidetud eset üles leida ja on otsimise ajal oma asukohast teadlik jm);
- orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal, all, ees, taga;
- suudab tuttavas keskkonnas (kodu, rühmaruum jm) üles leida nimetatud ruumid või kohad.

3 - 4-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Värvused

- teab värvuste nimetusi ja leiab järgmisi värve: punane, kollane, oranž, roheline, sinine, lilla, pruun, must, valge.

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- moodustab hulki sarnaste tunnuste (värvus, kuju, suurus) järgi;
- moodustab uue suuruse ühe lisamise teel;
- teab, kas nimetatud ese kuulub/ei kuulu moodustatud hulka;
- rühmitab objekte ja olendeid ühe tunnuse (kuju, värv) alusel;
- saab paaride moodustamisega (üksteisega vastavusse seadmisega) teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju ehk võrdselt;
- loendab 5 piires, sõnastab loendamise tulemuse ja tunneb arvude rida 5ni.

Suurused ja mõõtmine

- võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem/väiksem), pikkuse (pikem/lühem), laiuse (laiem/kitsam), kõrguse (kõrgem/madalam), paksuse (paksem/peenem) järgi ning kasutab õpitud suurusmõisteid;
- paneb objektid järjestusse;
- kasutab jutu sees matemaatilisi mõisteid (minu pall on suurem kui sinu pall);
- kasutab raskuste määramisel mõisteid kerge, raske.

Geomeetrilised kujundid

- eristab ringi, nelinurka (ruut) ja kolmnurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest, tänavalt;
- tutvub mõistetega külj ja nurk; 🕒 nimetab tervikust puuduvaid detaile;
- koostab lihtsamat mustririda.

Orienteerumine ajas

- tutvub mõistetega talv, kevad, suvi, sügis ja eristab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses jm);
- eristab ööpäeva osi (öö, päev, hommik, õhtu) ning kirjeldab oma tegevusi vastavatel päevaosadel;
- mõistab, et kell on aja mõõtmiseks;
- eristab mõisteid *kiiresti ja aeglaselt*.

Orienteerumine ruumis

- määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal, all, ees, taga.

4 - 5-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Värvused

- tunneb värve;
- eristab värvuste tumedaid ja heledaid toone.

Hulgad, loendamine, arvud, arvutamine

- rühmitab esemeid hulkadesse kahe erineva tunnuse alusel;
- leiab hulgale ühise nimetuse;
- võtab vastavalt esitatud arvule (kuni 5) õige koguse esemeid;

- võrdleb kahte esemete hulka paaride moodustamise teel;
- kasutab esemete arvu võrdlemisel mõisteid *rohkem, vähem, võrdselt*;
- leiab sarnasusi ja erinevusi;
- loendab arve 10ni, tunneb arvude rida 7ni, kirjutab üksikuid numbreid;
- leiab hulgale numbrilise/ arvulise vaste, kasutab arvukaarte;
- mõistab, et esemete loendamisel erinevas järjekorras nende arv ei muutu;
- märkab ja leiab valesid seoseid ja detaile.

Suurused ja mõõtmised

- kasutab suurus- ja raskusmõisteid (suur/suurem, väike/väiksem, pikk/pikem, lühike/lühem, raskem/kergem) ja võrdleb ümbritsevaid esemeid raskuse, kõrguse, paksuse, suuruse alusel;
- järjestab 3 eset pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
- määrab kolme eseme järjestuse (väike- suurem- veel suurem, lai- kitsam- veel kitsam);
- leiab erineva suurusega esemete hulgast 2 ühesuurust kujundit;
- mõistab, et nt laste sammud on erineva pikkusega.

Geomeetrilised kujundid

- tunneb ja nimetab geomeetrilisi kujundeid: ruut, ring, kolmnurk;
- kirjeldab kujundite sarnasusi ja erinevusi ja leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast;
- tutvub ristküliku ja ovaaliga;
- tunneb ja loob mustreid.

Orienteerumine ajas

- oskab kirjeldada sündmusi, mis toimusid täna (hommikul- päeval- õhtul- öösel, eile- tänahomme);
- mõistab ajalist järgnevust, kasutab selle määramisel mõisteid enne, pärast;
- nimetab aastaaegu ning nende iseloomulikke tunnuseid.
- nimetab päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel;
- tunneb numbreid kella numbrilaual.

Orienteerumine ruumis

- määrab enda ja esemete asukohta teiste asjade suhtes: ees, taga, üleval, all, keskel;
- määrab ja kasutab vasakut ja paremat poolt;
- määrab eseme asukoha oma keha suhtes (vasak/ parem käsi või jalg).

5-6-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Värvused

- tunneb ja nimetab värve.

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- näeb ja nimetab 3–5 eseme ühiseid tunnuseid (rühmitamine);
- rühmitab esemeid ja olendeid kahe erineva tunnuse alusel (poisid ja tüdrukud);
- võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem või vähem, kasutades mõisteid rohkem kui/ vähem kui;
- otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (suurus, kuju, värv, otstarve) alusel;
- liidab ja lahutab hulkade suurendamise ja vähendamise teel, võrdsustab hulgad ühe äravõtmise ja juurdepanemise teel;
- moodustab hulki etteantud arvu järgi, võrdleb;
- koostab 2 hulka, kui on öeldud, mitu elementi on ühes rohkem/vähem kui teises;
- vastab küsimustele mitu on, mitu ladusid;
- loendab 10 piires ja tutvub arvudega 1–10;
- nimetab antud arvule eelnevat ja järgnevat arvu, võrdleb neid;
- kasutab järgarve kuni 5ni (mitmes?).

Suurused ja mõõtmine

- võrdleb 3 eset suurustunnuse järgi (väike- suurem- veel suurem; lai- kitsam- veel kitsam);
- järjestab 5 eset suuruse, pikkuse, laiuse, paksuse ja kõrguse (kõrgem/madalam) järgi;
- mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtvahendiga (pulk, nõõrijupp vm);
- järjestab esemeid raskuse ja paksuse järgi;
- mõõdab kaugusi sammudega;
- tunneb rahatähti (paberrahad, mündid).

Geomeetrilised kujundid

- tunneb ja nimetab tasapinnalisi ja ruumilisi kujundeid: ring, ruut, kolmnurk, ristkülik, kera ja kuup;
- näeb ja kirjeldab ruudu ja ristküliku sarnasusi/ erinevusi ning leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast;
- laob etteantud kujunditest pilte ja mustreid;
- kirjeldab ümbrust kujundimõistete abil;
- koostab kujunditest näidise järgi ja näidiseta erinevaid pilte.

Orienteerumine ajas

- teab ööpäeva osi (hommik, päev, õhtu, öö), kirjeldab sündmusi ja tegevusi, kasutades mõisteid eile- täna- homme;
- nimetab aastaaegu ja nädalapäevi õiges järjekorras ning teab, mis kuus on tema sünnipäev;
- kasutab õigesti mõisteid kiiresti, aeglaselt, varsti, hiljem, kohe;

- oskab näidise järgi keerata õppekellal sama kellaaja (täistunnid).

Orienteerumine ruumis

- määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (olen tooli ees), kasutades õigesti sõnu kõrval, ääres;
- määrab vasakut ja paremat poolt.

6-7-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Värvused

- tunneb ja nimetab värve.

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

- rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
- määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid rühmadesse 3 erineva tunnuse järgi;
- moodustab hulki etteantud arvu järgi, võrdleb, kasutab võrdlemisel mõisteid rohkem, vähem, võrdselt;
- koostab 2 esemete hulga järgi matemaatilisi jutukehi;
- võrdleb arve, kasutades mõisteid suurem kui, väiksem kui;
- liidab esemeid 2 hulga kokkupanemisel;
- lahutab hulgast esemeid ära võttes;
- loendab 12 piires, teab arvude 1 – 12 järjestust, tunneb ja kirjutab numbrimärke;
- liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =);
- nimetab antud arvule eelnevat ja järgnevat arvu;
- määrab eseme asukoha järgarvuga (esimene, teine jne);

Suurused ja mõõtmine

- järjestab esemeid pikkuse, laiuse ja kõrguse alusel;
- järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi;
- leiab vaadeldavatest objektidest silma järgi suurema, väiksema, sama suure ning kontrollib objekte neid kõrvutades;
- hindab kaugust silma järgi;
- järjestab raskuse ja paksuse järgi;
- teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte (cm, m, km); massimõõte (g, kg); mahumõõtu (liiter), rahaühikuid (euro, sent) ning kasutab neid mängutegevustes;

- tunneb ja kasutab joonlauda;
- mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöörlõng vms);

Geomeetrilised kujundid

- eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk) ja kirjeldab neid;
- koostab mustreid, laob pilte kujunditest;
- rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse jm järgi.

Orienteerumine ajas

- teab nädalapäevi, kuude nimetusi, aastaaegu ning enda sünnikuud ja -päeva;
- kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel;
- määrab kellaaega täis- ja pooltundides ning koostab päevakava;
- kasutab kõnes õigesti mõisteid enne, praegu, hiljem/ varem, noorem;
- kasutab mõisteid eile, täna, homme, üleile ja ülehommene;
- eristab ja kasutab mõisteid kiiresti/ aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.

Orienteerumine ruumis

- määrab esemete asukohta teiste esemete suhtes: all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal;
- orienteerub ruumis, õues ja tasapinnal (paberil) juhendite järgi;
- loob mustreid geomeetriliste kujunditega, arvestades korduvuse printsiipi;
- kirjeldab enda asukohta ümbritsevate objektide suhtes.

7.5 Valdkond *Kunst*

7.5.1 *Valdkonna Kunst sisu:*

- kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

7.5.2 *Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted*

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemust;
- suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades

kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;

- kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantsse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

7.5.3. Eesmärgid

Kunsti valdkonna õppe-ja kasvatustegevuse tulemusel laps

- suudab kasutada erinevaid materjale, tööriistu ja võtteid;
- suudab keskenduda alustatud kunstitööle;
- suudab kasutada värve erinevate vormide ja rütmide loomisel;
- suudab rääkida vaatluse all olevast kunstiteosest;
- suudab teistele mõistetaval moel kujutada tuttavaid objekte.

7.5.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Kuni 3-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Voolimine

- juhendamisel muljub voolimismaterjali;
- muudab savitüki kuju;
- juhendamisel tükeldab savi, plastiliini;
- vajutab voolimismassi auke.

Joonistamine

- kritseldab vaba käega;
- tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni;

- hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta.

Maalimine

- kannab värvi õpetaja antud värwise pintsligapaberile spontaansete liigutustega;
- jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud švammiga, templiga jne;
- teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.

Meisterdamine

- eristab erinevat ehitus-, looduslikku vms. materjali;
- ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne;
- kortsutab pehmetpaberit ja rebib sellest tükke;
- katab aluspinna liimiga, paigutab sellele kujundeid.

3-4-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Voolimine

- muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale (savi, plastiliin);
- surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe;
- vajutab vormi lapikuks (pannkook, ussike);
- voolib kera silindriks ja vastupidi, tükeldab ja liidab voolimismaterjali, kasutab voolimispulki.

Joonistamine

- tõmbab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täpid, jooned: vertikaalsed, horisontaalsed, lainelised, katkendlikud, spiraalsed), püsides paberil;
- meeldetuletamisel hoiab õigesti pliiatsit jt joonistusvahendeid, hoiab paberit kinni.

Maalimine

- juhendamisel võtab pintsliga värvi, loputab pintsli vees;
- tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe;
- teeb näpuvärvidega punkte, jooni ja pindu;
- vajutab templiga erinevatele pindadele (nt paber, kartong) jäljendeid;
- kasutab pinna katmisel värviga erinevaid töövõtteid- edasi tagasi ringi kujuliselt, värvimine pintsli otsa ja küljega.

Meisterdamine

- kortsutab pehmet paberit, rebib paberiribast tükke;
- puistab õpetaja poolt liimiga kaetud paberile paberitükke, seemneid vms.
- asetab alusele ja surub kinni õpetaja poolt liimiga kaetud paberist kujundid, puulehed vms (nt lehed puule)
- kasutab lisaks liimipulgale ka liimipintslit ja lappi.

4-5-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Voolimine

- annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi;
- rullib savitükki, muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnuseid;
- vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab;
- ja venitab sellele teise kuju andmise eesmärgil;
- moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes;
- juhendamisel kasutab voolimispulka voolimismaterjali tükeldamiseks.

Joonistamine

- tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe;
- juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni;
- kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta;
- suudab kujutada loodusele sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nn peajalgsed).

Maalimine

- kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks;
- ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel;
- suunamisel võtab pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintslit peale kasutamist;
- meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva;
- selgitusel kasutab töös pintslit erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid.

Meisterdamine

- lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont;
- katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid;
- ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber; suled ja paber jne);
- kortsutab erineva paksusega paberit;
- voldib erinevaid kujundeid.

5-6-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Voolimine

- veeretab ja rullib iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale (nt pabermassi, vaha jne);
- kasutab saadud algvorme (kera, silinder) neist tähendusega objektide voolimiseks;

- juhendamisel ühendab lihtsaid voolitud detaile omavahel;
- kasutab valmisvorme (iseseisvalt liivast ehitamiseks, juhendamisel nt piparkookide vms valmistamiseks);
- kasutab voolimispulki voolingu kaunistamiseks;
- voolib inimest, looma, lindu sealhulgas liikumises.

Joonistamine

- kasutab iseseisvalt erinevaid joonistusvahendeid (nt viltpliiatsid, pastellid);
- kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont;
- kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat;
- tõmbab ühtlase joone lihtsa kujuga šablooni või joonlaua järgi;
- joonistab tuttavaid esemeid ümbritsevast ning loob pilte fantaasia järgi.

Maalimine

- võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu;
- teeb pintslivajutuste ja -tõmmetega objektile väikseid detaile (nt silmad, suu) või rütme;
- suunamisel loob maalile tausta, jätab vähe katmata pinda.

Meisterdamine

- rebib paberist ribasid ja lihtsaid kujundeid ning kleebib need alusele;
- lõikab mööda sirgjoont ja paberit ümardades;
- voldib lihtsaid loomi või esemeid.

6-7-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Voolimine

- nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi;
- kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseiseseisvalt muustritegemisel;
- voolib juhendamisel ka ühest tükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi;
- ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid;
- juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad;
- oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta.

Joonistamine

- kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi külgi);
- väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeleolu ning täidab pinda;
- joonistab kontuuriga kujutatavat objekti;
- värvib piirjoont ületamata.

Maalimine

- kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel;
- juhendamisel hele-tumestab värve ja segab omavahel põhivärve;

- annab värvidega edasi meeleolu, aastaegadele iseloomulikke tunnuseid;
- saab aru silmapiiri tekkest looduspildil;
- suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta, alustab maalimist taustast;
- kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintsli;
- peseb ja kuivatab pintsli enne järgmise värvi võtmist.

Meisterdamine

- iseseisvalt lõikab paberist geomeetrilisi kujundeid;
- rebib lihtsamaid kujundeid;
- õmbleb traagelduspistes, õmbleb nõöpi;
- heegeldab kettsilmuseid, punub paela;
- oskab kujutada lihtsamaid rahvuslikke mustreid.

7.6 Valdkond *Muusika*

7.6.1 *Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:*

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

7.6.2 *Valdkonna Muusika sisu:*

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng.

7.6.3 *Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted*

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;

- kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne, Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argiste kui ka pidulike sündmuste puhul;
- seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalise rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

7.6.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Kuni 3-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- kuulab ja jälgib õpetaja laulu;
- tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast;
- mängib õpetaja ettenäitamisel muusikale kaasa kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi);
- sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (paigal tammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, kätepeitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).

3-4-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- huvitub laululistest tegevustest; püüab kaasa laulda üksikuid silpe, sõnu, laululõike;
- osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa);
- reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt);
- mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, kuljustel, väiksel trummil ja marakal;
- liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd, jook; päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).

4-5-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- laulab rühmaga samas tempos;
- laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule;
- kuulab laulu ja muusikapala;
- väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega;
- tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule;
- mängib rütmipille muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks eristab kuulates neid

- tämbri järgi;
- väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise e. loova liikumisega);
- tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoetkõnd-jooks liikumine hanereas ja ringis);
- osaleb laulu mängudes.

5-6-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- laulab väljahingamisel loomuliku häälega;
- esitab laule rühmaga samas tempos;
- laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule;
- kuulab laulu ja muusikapala huviga;
- väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, nt järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu) hakkab kaasa laulma;
- mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille;
- mängib rütmisaateid lasteriimidele ja lauludele;
- mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette;
- ansambli mängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos;
- muudab liikumist muusikaosade ja muusikalist väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas jaringis nii üksi kui ka paaris);
- esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.

6-7-aastase lapse eeldatavad tulemused

- laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi;
- suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants);
- väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi;
- eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- eristab õpitud rütmipille tämbri järgi ja oskab neid nimetada õigete nimedega;
- mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele

lihtsaid kaasmänge;

- mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis;
- liigub vastavalt muusika meeleolule;
- liigub, tantsib sünkroonis teistega, kasutades nt. hüpaksammu ja eesgaloppi;
- väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

7.7 Valdkond Liikumine

7.7.1 Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

7.7.2 Valdkonna Liikumine sisu:

- kehalise kasvatusalased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika.

7.7.3 Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma

- emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmootorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

7.7.4 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Kuni 3-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult;
- liigub õpetaja juhendamisel ohutult;
- ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste, kõnnib piiratud pinnal;
- jookseb veereva vahendi (pallirõnga) järel;
- õpetaja tegevust matkides kükkitab ja kõnnib varvastel;
- säilitab kõndides ja joostes sihi, liigub ringis kätest kinni hoides;
- hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda, veeretab palli ja jookseb sellele järele;
- sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi;
- sooritab õpetaja (juhendaja) abil liikumist muusika järgi;
- kasutab liikudes rütmipille ja plaksutab kaasa õpetaja (juhendaja) ettenäitamisel;
- mängib koos õpetajaga (juhendaja) ning kaaslastega kõnni- ja jooksumänge;
- mängib matkiva sisuga 1-2 reegluga kõnni- ja jooksumänge, matkimismänge ja pallimänge;
- tutvub lihtsamate õppevahenditega (erinevad pallid, rõngad, kõristid).

3-4-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- valib rühma õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided;
- arvestab rühmakaaslastega aktiivses tegevuses;
- harjutab ennast pesema peale liikumistundi;
- sooritab põhiliikumisi;
- teeb pingutust ja kiirust arendavaid harjutusi sooritab võimlemisharjutusi eriasenditest ja erinevate vahenditega;
- säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal;
- sooritab harjutusi mattidel (veered, kukerpall);
- teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega;
- kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi;
- sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos;
- plaksutab ja liigub vastavalt rütmile;

- proovib mängida iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu;
- mängib 2-4 reeglise mitmesuguseid liikumismänge;
- tutvub kõikide õppevahenditega ja õpib neid kasutama vastavates tegevustes.

4-5-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnaliste seletuste järgi;
- järgib meeldetuletusel hügieeninõudeid ja peseb ennast peale liikumistundi õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise:
- sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes;
- sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni;
- teeb koordinaatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi;
- teeb harjutusi väikevahenditega;
- tutvub kergemate akrobaatiliste elementidega;
- hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus;
- sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi;
- jäljendab liikumisega erinevaid rütme;
- liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt;
- pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel;
- mängib kollektiivseid võistlusemänge;
- teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult sobival viisil ja kohas.

5-6-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- sooritab harjutusi iseseisvalt kuulates õpetaja sõnalisi seletusi;
- mõistab hügieeninõuete olulisust ja peseb ennast peale liikumistundi;
- õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu;
- kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes;
- sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi;
- valitseb harjutusi tehes oma liigutusi;
- sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi;
- käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid;
- säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu teeb vahenditega (palliga, hübitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti;

- kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga;
- liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele;
- kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides;
- julgeb esineda rühmakaaslaste ees;
- osaleb jõukohastes teatevõistlustes käsitseb mängu-ja spordivahendeid loovmängudes;
- tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu talub kaotust võistlusmängudes;
- nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi;
- teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.

6-7-aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

- keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks, peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust;
- peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
- matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- võistleb kombineeritud teatevõistlustes;
- organiseerib ise liikumismänge;
- sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, pallid jne) Näitab üles loovust tantsudes. Julgeb esineda laval;
- mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne)
- peab kinni kokkulepitud mängureeglitest ja saab aru mida tähendab aus mäng;
- oskab kaotada, valitseb oma emotsioone;
- nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

8. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMINE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS

8.1 Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste välja selgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

8.2 Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes. Lapse arengut hinnatakse sõimerühmas 2 korda aastas (sügisel ja kevadel). Kodust rühma tulnud lapse arengut esimesel aastal 2 korda aastas. 6-7-aastaste laste arengut hinnatakse 2 korda aastas (sügisel ja kevadel). Kõigi kooliminevate lastega tehakse õpitulemuste hindamine veebruaris/märtsis, 3-6-aastaste laste arengut hinnatakse 1 kord aastas kevadel.

8.3 Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

8.4 Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

8.5 Lapse arengu kohta täidab õpetaja lasteaia standardiseeritud arengukaardi.

8.6 Lasteasutuse pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutada lapse arengu hindamisel. Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust (vaatlusmeetod ja testid).

8.7 Vähemalt üks kord õppeaastas (lapsevanema soovil või erivajaduse korral ka tihedamini) viib pedagoog lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguestluse, mis viiakse läbi arenguestluse läbiviimise korra alusel.

9. TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

- Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse: taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.
- Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

9.1 Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti

Kuni 3-aastase lapse eeldatavad tunnetus- ja õpioskused

- omandab seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise kaudu;
- mõistab osaliselt lihtsamat kõnet, saab aru lihtsamatest tähendustest;
- keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tähelepanu ei ole püsiv;
- täiskasvanu suunamisel lõpetab alustatud tegevuse;
- tegutseb tuttavates olukordades täiskasvanu juhendamisel;
- huvitub tegevustest täiskasvanu suunamisel ja abiga;
- rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või tunnuse järgi;
- kasutab materjali omandamiseks erinevaid meeli täiskasvanu juhendamisel.

3-4-aastase lapse eeldatavad tunnetus- ja õpioskused

- omandab uusi teadmisi oma kogemuse kaudu;
- mõistab lihtsamat kõnet, reageerib lihtsamatele korraldustele, vastab lihtsamatele küsimustele;
- keskendub huvipakkuvale tegevusele kuni 20 minutit;
- oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida;
- tegutseb tuttavas olukorras iseseisvalt;
- avastab ümbritsevat maailma täiskasvanu suunamisel;
- liigitab lihtsamate üldmõistete järgi;
- kasutab materjali omandamiseks erinevaid meeli iseseisvalt.

4-5-aastase lapse eeldatavad tunnetus- ja õpioskused

- hakkab aru saama lihtsamatest mõistetest;
- hakkab mõtlema kaemuslik-kujundlikult, kasutab dialoogi;
- keskendub vähemalt 25 minutit;
- kavandab igapäevaseid plaanipäraseid tegevusi;

- tegutseb uudses olukorras täiskasvanu abiga;
- tekib huvi ümbritseva maailma vastu;
- eristab rühmi ja oskab neid võrrelda, saab aru lihtsamate mõistete kuuluvuses;
- kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuitiivselt lihtsamaid meelde jätmise viise.

5-6-aastase lapse eeldatavad tunnetus- ja õpioskused

- saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest;
- mõtleb kaemuslik-kujundlikult, mõistab kuuldut ja kasutab seda dialoogis;
- keskendub vähemalt 20-30 minutit;
- plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid, üritab alustatud tegevused lõpule viia;
- tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- uurib ja katsetab koos täiskasvanuga;
- rühmitab esemeid ja nähtusi ühiste tunnuste alusel;
- kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust.

6-7-aastase lapse eeldatavad tunnetus- ja õpioskused

- saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- tegutseb uudses olukorras iseseisvalt;
- suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist

10. SOTSIAALSED OSKUSED

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

10.1 Eeldatavad sotsiaalsed oskused vanuseti

Kuni 3-aastase lapse eeldatavad sotsiaalsed oskused

- väljendab lihtsaid emotsioone;
- saab aru, et erinevatel inimestel on erinevad tunded. Tunneb huvi teiste laste vastu, mängib nendega kõrvuti;
- teadvustab ennast ja kasutab osaliselt mina-vormi, proovib ennast maksma panna, oskab keelduda ja „ei“ öelda;
- imiteerib täiskavanute tegevusi;
- täidab lihtsamaid igapäevaelulisi rutiine- sööb, joob, riietub lahti valdavalt iseseisvalt;
- reageerib vastavalt situatsioonile ja ümbritsevate inimeste käitumisele;
- toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule;
- joob tassist;
- aitab täiskasvanul mänguasju ära panna;
- üritab iseseisvalt süüa;
- võtab seljast lihtsamaid kinnituseta riideid;
- leiab rühmas oma käterätiku, poti, kapi, voodi ja istekoha;
- jälgib teisi lapsi ja tunneb huvi nende vastu;
- teab oma ees ja perekonnanime;
- väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad ruttu;
- paneb asjad oma kappi meeldetuletamisel;
- mõistab selgelt väljendatud keeldu: „Ei tohi!“ , „Ära tee!“ jne.

3-5-aastase lapse eeldatavad sotsiaalsed oskused

- väljendab tugevaid emotsioone, oma mina;
- võib karta uusi ja tundmatuid asju;
- mõnikord jagab teistega oma mänguasju;
- laps tahab olla iseseisev;

- saab hakkama eneseteenindamisega;
- teab oma nime, vanust, sugu;
- saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest;
- püüab järgida rühmareegleid;
- paneb (vajadusel abiga) selga ja võtab seljast jope, kampsuni, sokid, vajab abi nõõpide, paelte, lukkude puhul;
- paneb oma asjad kokku meeldetuletamisel;
- meeldetuletamisel tänab, palub, tervitab;
- küsib WC-sse, tuleb toime kõrvalise abiga;
- peseb ja kuivatab käsi ja nägu
- ütleb küsimise korral oma eesnime;
- reageerib lihtsatele juhistele ja korraldustele⁸) oskab lohutada haiget saanud sõpra.

6-7-aastase lapse eeldatavad sotsiaalsed oskused

- hakkab mõistma teiste inimeste tundeid;
- fantaseerib;
- teeb koostööd eesmärgi saavutamiseks;
- oskab avalikus kohas sobilikult käituda;
- väljendab oma emotsioone ja räägib nendest;
- tajub teiste inimeste emotsioone ja suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- seab eesmäärke ja üritab neid ellu viia;
- eelistab omasoolisi mängukaaslasi, loob sõprussuhteid;
- teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- on olemas esmased tööharjumused;
- kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- algatab mängu ja tegevusi;
- teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt;
- hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- osaleb rühma reeglite kujundamisel;

- saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.

11. ENESEKOHASED OSKUSED

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

11.1 Eeldatavad enesekohased oskused vanuseti

Kuni 3-aastase lapse eeldatavad enesekohased oskused

- laps väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti;
- laps hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on;
- suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil;
- algatab mängu ja tegevusi; eelistab sootüübilisi mängu; naudib rühma kuulumist, eakaaslaste seltsi ja ühistegevust;
- tema enesekindlus on kõikuv, seetõttu vajab turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid;
- täidab igapäevaelu rutiini; järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid, jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi;
- osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale; huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas;
- osaleb täiskasvanuga ühistegevuses, teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti.

3-4-aastase lapse eeldatavad enesekohased oskused

- saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded, emotsioonid;
- väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, seisukohti ja püüab jõuda kokkuleppele;
- tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus;
- väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu;
- saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ja järgib neid igapäevases suhtluses.

4-5-aastase lapse eeldatavad enesekohased oskused

- hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid; tajub ja mõistab teiste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses;
- tahab olla iseseisev, kuid sageli puudub realistlik ettekujutus enda suutlikkusest;
- suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest
- on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut;

- oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

5-6-aastase lapse eeldatavad enesekohased oskused

- suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses;
- kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- on oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele;
- oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

6-7-aastase lapse eeldatavad enesekohased oskused

- oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- teab, mis võib olla tervisele kasulik ning kuidas ohutult käituda;
- saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.

12. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

12.1 Arenguliste erivajadustega lapsed

12.1.1 Erivajadusega on laps, kelle võimed, tervislik seisund või muud omadused (sh keha-, kõne, meele- või kognitiivne puue, emotsionaalsed ja käitumisraskused, üld- või eriandekus) erinevad sedavõrd, et tavapärane õpikeskkond ja õppe- ja kasvatusprotsess ei toeta tema võimete arengut piisavalt.

12.1.2 Andekaid lapsi iseloomustavad eelkõige tunduvalt üle keskmise üldvõimed, eesmärgikindlus ja loovus. Enne kooli võib eristada andekust järgmistes valdkondades: vaimsed võimed, kõne areng ja suhtlemisoskus sh teiste keelte õppimine, kehaliskinesteetilised võimed, emotsionaal-käitumuslik valdkond.

12.1.3 Erivajadusega lapse arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

12.1.4 Lapse varane erivajaduste (sh andekuse) määratlemine ning vastava arendustegevuse alustamine annavad parema võimaluse arenguks ja õppimiseks.

12.2 Erivajaduse märkamine

12.2.1 Varajane märkamine ja sekkumine tagab edu erivajadustega lapse arengus. Kuna lasteaia töö oluline ülesanne on arvestada kõikide laste huvide ja eelistustega, toetada last talle vajalikes tegevustes, kindlustada lapse arengut toetav lähenemine, siis jälgivad lasteaia õpetajad laste arengut ja selgitavad välja nende individuaalsed erinevused, vajadused ja tarbed.

12.2.2 Erivajaduse väljaselgitamise viisid:

- lapsevanema poolt lapse erivajaduse, eripära, soodumuse jne märkimine kirjalikult lasteaia registreerimislehele (avaldusele);
- vestlus lapsevanematega lapse lasteaeda saabumisel;
- lapse vaatlus, vestlus, õppetegevuses osalemise (so lapse igapäevase käitumise, suhtlemise) jälgimine rühmas õpetajate ja/või tugispetsialistide (logopeed, psühholoog) poolt;
- arengutabelite täitmine õpetajate poolt lapse taseme määratlemiseks.

12.2.3 Erivajaduse märkamiseks ja lapse arengu toetamiseks jälgitakse lapse:

- aktiivsust, töö- ja algatusvõimet;
- kognitiivsete ehk kõrgemate tunnetusprotsesside taju, tähelepanu, mõtlemine ja mälu arengut;
- kõne arengut;
- tegevuse tahtlikkust – oma tegevuse kavandamist ja kontrollimist;
- kontakti keskkonnaga – tugevate tunnetega toimetulekut, suhtlemist kaaslastega, käitumist.

12.2.4 Varajase sekkumise planeerimise ja elluviimise üldpõhimõtted on:

- avastada lapse tugevad või toetamist vajavad küljed võimalikult varakult;
- alustada arendustegevust niipea, kui selle vajadust on märganud;
- muuta keskkonnategurid konkreetse lapse arengut toetavaks;
- töös erivajadustega lastega leida õppe-kasvatustsükliks sobivad individuaalsed lahendused ja meetodid;
- lapse maksimaalne arengu toetamiseks kaasata pere, erispetsialistid, teha meeskonna- ja võrgustikutööd;
- toetada lapsevanemaid nõustamisega laste arengu ja kasvatamise küsimustes;
- vajadusel koostada lapsele individuaalne arenduskava.

12.2.5 Varajase sekkumise etapid:

1. ETAPP- märkamine ja esialgne toetamine:

- laste arengu jälgimine ja kirjeldamine rühmatöö tingimustes;
- võimaliku eripära või andekuse märkamine;
- lapsevanemate kaasamine probleemi olemuse selgitamiseks: individuaalse arenguestluse käigus püstitavad õpetaja ja lapsevanem eesmärgid lapse arengu toetamiseks;
- õpetaja individualiseerib tegevusi vastavalt vajadusele ning nõustab lapsevanemat.

2. ETAPP- täpsem vajaduste väljaselgitamine, nõustamine mahajäämuse ja/või paremini arenenud valdkondade hindamine:

- viiakse läbi täiendavaid vaatlusi või vestlusi, mille käigus hinnatakse lapse arengutaset täpsemalt;
- kõne- ja keeleprobleemidega lastega vestleb täiendavalt logopeed ning vajadusel alustab lapsevanema nõusolekul kõneravi;
- vajadusel soovitatakse lapsevanemal pöörduda erialaspetsialistide poole väljaspool lasteasutust

või eriarstide (silma- ja kõrvaarst, ortopeed, neuroloog jm) vastuvõtule.

3. ETAPP- lapse arengu tasemele vastav õpetus ehk sekkumine

- *diferentseerimine* ehk tegevuste jõukohastamine ja *individualiseerimine* ehk tegevuste, õppekava, metoodika, õppematerjalide jne kohandamine lapse individuaalsetele iseärasustele vastavalt;
- last uurinud erispetsialistide, eriarstide ja nõustamismeeskonna soovitude järgimine;
- vajadusel individuaalse arenduskava koostamine rühmakaaslastest oluliselt erineva arengutasemega (3aastastel lastel erinevus üle ühe aasta, 4-7aastastel lastel üle kahe aasta) lapsele, koolipikenduse ehk koolikohustuse edasilükkamise soovitusel saanud lapsele, eesti keelest erineva koduse keelega lapsele.

12.3 Erivajadusega laste toetamine

- Erivajadusega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.
- Toetavasse meeskonda kuuluvad lasteaia rühmaõpetajad, õpetaja-abid, muusika- ja liikumisõpetaja, tugispetsialistid, õppealajuhataja, direktor, lapsevanemad ning vajadusel ja võimalusel kaasatakse tugiisik või erialaspetsialistid väljaspool lasteasutust.

12.4 Erivajadusega laste toetamise põhimõtted:

- erivajadusega lastega tegeletakse meeskonnatöö põhimõttel: selleks, et leida lahendus kerkinud probleemile või otsustada edaspidine tegevus valdkonnas, mis vajab toetust või teistsugust lähenemist, vestlevad vajadusel lapsega ja lapsevanematega kõik lapsega töötavad õpetajad: rühma õpetajad, liikumis- ja muusikaõpetaja, tugispetsialistid;
- õpetajad lähtuvad lapse päeva organiseerimisel, mängude ja õppetegevuste läbiviimisel, erinevate metoodikate ja individuaalse tegevuse planeerimisel vestlusel saadud informatsioonist;
- koostöös tugispetsialistide ja õpetajatega koostatakse vajadusel lapsele individuaalne arenduskava;
- õpetajad ja tugispetsialistid teevad koduga tihedat koostööd ja on vajadusel nõustavad lapsevanemat;
- vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendamise, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest ning vajadusel tehakse korrektiive;

- oluline on tagasisidestamine – väärtustatud on igasugune lapse arengus toimunud edusamm;
- vajadusel soovitatakse lapsevanemal konsulteerida erispetsialisti(de)ga väljaspool haridusasutust;
- koolipikendusega laste puhul teevad õpetajad individuaalset tööd vastavalt toetamist vajavatele valdkondadele, vajadusel koostatakse individuaalne arenduskava või osutatakse logopeedi teenust;
- terviseprobleemide puhul järgivad õpetajad ja kogu lasteaia personal lapsevanemate ja eriarstide soovitusi ja/või ettekirjutusi;
- andekate laste puhul annavad õpetajad lapsele võimalusel lisaülesandeid ning rakendavad süvalähenemist ainevaldkondadele vastavalt lapse huvidele ja andekusele.

13. LOGOPEEDILINE TÖÖ

Logopeedilise töö eesmärgiks on kujutluste, suhtlemisvalmiduse ja õigete kõneharjumuste loomine. Lapse arengu allikaks on suhtlemine täiskasvanuga. Õpetamise aluseks on multisensoorsuse printsiip. Logopeedi tegevustes on tähelepanu all kõne teadvustatud kuulamine, kõneorganite liikuvuse arendamine, lapse toetamine ja suunamine õige häälduse, õigete grammatiliste vormide ja lauseehituse kujunemisel kõnes.

13.1. Logopeedilise töö sisu

Kõneravi tundides tegeletakse kõnearendustöö komponentidega:

- õige kõne ja hääldamise kujundamisega;
- sidusa kõne arendamisega;
- kõne mõistmise ja sõnavaraga;
- hääldus- ja intonatsiooniharjutustega;
- foneemitaju arendamise ja häälikulise analüüsiga;
- psüühiliste protsesside ja peenmotoorika arendamisega.

13.2. Logopeedilist abi vajavate laste väljaselgitamine:

- õpetajad jälgivad last mängus, õppetegevuste – ja igapäevategevuste käigus ja vajadusel vestlevad lapsevanematega;
  - õpetajad jälgivad lapse praktilist kõnet ja igapäevategevusi, käelisi tegevusi ja kõnet, mängu ja kõnet;
  - õpetajad teevad vaatlusandmete põhjal logopeedile ettepaneku lapse täiendavaks kuulamiseks ja / või edaspidiseks logopeediliseks tööks;
  - logopeed vestleb lastega individuaalselt ja määrab omapoolselt kindlaks nende logopeedilise toetamise vajaduse;
  - vajadusel teeb logopeed ettepaneku pöördumiseks erispetsialistide või nõustamismeeskonna poole.

13.3. Logopeedi töökorraldus:

- laste kõne uurimine toimub iga õppeaasta alguses septembris ja oktoobris, mille käigus logopeed kontrollib kõne arengu taset kõigil 3-7-aastastel lastel
- logopeedi poolt läbiviidud individuaalsete vestluste ning õpetajate igapäevategevuste käigus saadud vaatlustulemuste põhjal koostab logopeed kõneravi vajavate laste nimekirja üheks õppeaastaks (kuni 15 last);
- logopeed teavitab lapsevanemaid, kelle laps vajab kõneravi;
- lapsevanem annab oma kirjaliku kinnituse selle kohta, kas ta soovib või ei soovi oma lapsele logopeedilist abi;

- logopeed koostab iga õppeaasta alguses kellaajalise õppetegevuste plaani – kõneravi tunniplaani ja arvestab seejuures õppetegevuste läbiviimisel kehtivat õppe-, tegevus- ja päevakava;
- logopeediline korrektsioonitöö viiakse vastavalt kõnepuude sügavusele läbi individuaalselt 1-2 korda nädalas logopeedi kabinetis;
- iga lapse kõneravi tund toimub kindlal päeval ja kellaajal vastavalt kõneravi tunniplaanile;
- vajadusel võib kõneravi tundide järjestus päeva lõikes muutuda, kuid üldjuhul lapse puudumise tõttu toimumata jäänud tunniplaanijärgseid tunde muul ajal läbi ei viida;
- kõneravi tunniplaanist teavitab logopeed õpetajaid ja lapsevanemaid;
- vajadusel edastab logopeed lapsevanemale harjutusvara, konsulteerib ja nõustab kõneravi vajavate laste vanemaid.

14. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Hea koostöö lastevanemate ja lasteaia vahel on aluseks laste kohanemisele ning turvatunde tagamisele lasteaias. See omakorda soodustab igati lapse arengut.

Koostöövormid lasteaias:

- isiklik suhtlus
- rühma koosolek
- infotunnid
- hoolekogu koosolekud
- ühisüritused
- infostendid
- lasteaia kodulehekülg www.oravake.ee
- lasteasutuse pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel;
- pedagoog teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Pedagoog loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes;
- lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele;
- lapsevanemaid kaasatakse rühma ja lasteaia üritustel, nt kohvikutes osalemine, kostüümide ettevalmistamine üritusteks jms.

15. LAPSEVANEMATE NÕUSTAMINE

- Igapäevased individuaalsed vestlused hommikuti ja õhtuti rühma õpetajatega, vajadusel muusika- ja liikumisõpetajaga, vajaduse korral mõne muu spetsialisti poole suunamine (logopeed, psühholoog, perearst);
- arenguestlused lastevanematega toimub üks kord aastas -kevad. Lapsevanem täidab eelnevalt õpetaja käest saadud ankeedi, mis sisaldab küsimusi lapse ja lasteaia kohta. Vestlus toimub suulises vormis, milles osalevad rühmaõpetajad ja võimaluse korral mõlemad lapsevanemad;
- loengud, ettekanded. Lastevanematele korraldatakse loenguid ja ettekandeid laste arengust, selle hindamisest ja koolivalmiduse toetamisest;
- koosolekud (nii rühma- kui ka üldkoosolekud);
- suunav kirjandus (stendil, interneti aadressid, lasteaia raamatukogu jne).

16. KOOSTÖÖ KOOLIGA

Eelkoolialiste rühm teeb koostööd kooliga, et tagada lapse sujuvam üleminek lasteaia kooli. Koolis toimub üks kord nädalas eelkool. Liikumisõpetajal on võimalus kasutada liikumistundideks ja mängupidudeks kooli spordisaali ja staadionit.

Koolielikute rühmas, kevadisel lastevanemate koosolekul, viibib kooli esindajana algklasside õpetaja.

17. ÕPPEKAVA UUENDAMISE- JA TÄIENDAMISE KORD

- Õppekava kuulub läbivaatamisele igal õppeaastal juunikuul jooksul.
- Ettepanekud õppekava täiustamiseks arutatakse läbi pedagoogilises nõukogus ja hoolekogas.
- Õppekava muudatused kinnitab direktor.

LISA 1 ROBOOTIKA

Peamised eesmärgid:

- luua lastele arendav ja kaasaegne õppe- ja mängukeskkond;
- laste digipädevuse alusoskuste kujundamine

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps

- tutvub läbi mängu lihtsate programmeerimisvõtetega;
- tunneb rõõmu robotitega tegutsemisest;
- teeb kaaslastega koostööd ja arvestab nendega;
- saab aru põhjus-tagajärg seostest, oskab oma tegevust kavandada, saab aru lihtsatest mehhaanika põhimõtetest;
- areneb lapse loovus, tähelepanelikkus, täpsus, püsivus.

Põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel

- robootika on lõimitud teiste õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadega ;
- lapsed tutvuvad lihtsate programmeerimisvõimaluste ja –keskkondadega mänguliste vahendite abil.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 7-aastane laps

- oskab arvestada kaaslastega ja tegutseda meeskonnas;
- oskab algtasemel programmeerida (Bee-Boti, Blue- Boti liikumist juhtida);
- kasutab loogilist ja loovat mõtlemist, probleemilahendamisoskusi;
- loob lihtsaid mudeleid ja süsteeme (nt LEGO mudeleid);
- oskab luua lihtsaid liikumisradu ja näha ette roboti käitumist;
- oskab ennast arusaadavalt väljendada- rääkida erinevaid lugusid etteantud vahendite abil, jagada oma kogemusi ja avastusi teistega;
- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- oskab korrastada töökohta ja sorteerida töövahendeid.

Tegevused robootika läbiviimisel:

- robotite tööpõhimõtete õppimine;
- robotite seadistamine;
- programmeerimistarkvara eakohane kasutamine, jooniste ja juhendite koostamine ja

lugemine;

- robotite liikumisradade loomine, täiendamine, kasutamine;
- robotite kasutamine mängurõõmu kogemiseks;
- erinevate ehituste, sildade, elukeskkondade jm konstrueerimine;
- mudelite ehitamine LEGO klotsidest juhendi ja lapse fantaasia abil;
- robootika on mänguline õppevorm lasteaia lastele;
- robootika tegevused viiakse läbi individuaalselt ja rühmiti;
- robootika võimaldab läbi viia individuaalset tööd erivajadustega lastega või andekate lastega lisaõppetegevuses;
- lisaks on võimalus Bee-Bot- ja Blue Bot roboteid kasutada lasteaia üritustel ja pidudel;
- digivahendite kasutamine on õpetajate poolt eesmärgistatud ja juhendatud;
- õpetajad osalevad erinevatel digipädevusi toetavatel koolitustel;

Robootika lõimimine teiste õppe- ja kasvatustegevuse valdkondadega

Keel ja kõne

- laps väljendab ennast arusaadavalt, oskab edasi anda oma mõtteid ja kavatsusi;
- arendab lugemis- ja kirjutamisoskust, jutustamise- ja kirjeldusoskust;
- laps omandab uut sõnavara.

Matemaatika

- robootikaga tegelemine toetab mõistete: hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine, suurused ja mõõtmine, sorteerimine, geomeetrilised kujundid õppimist;
- arendab orienteerumise oskust ruumis, määratletud alal;
- areneb loogiliste seoste leidmise, analüüsimise ja seletamise oskust, robootika valdkond tagab matemaatiliste pädevuste praktilise rakendamise ja igapäevaeluga seostamise võimalused.

Mina ja keskkond

- ümbritseva elukeskkonnaga tutvumine: tehiskeskkond, looduskeskkond jm;
- laps oskab valmistada erinevaid ehitisi, neid kirjeldada, võrrelda jm;
- erinevate mõisete õppimine (loodusnähtused, loomad, linnud, taimed jm)

Kunst, muusika

- robootika toetab loovust, ilumeelt;
- laps oskab märgata ja tajuda rütmide vaheldumist, liikumiskiiruse vaheldumist;

Liikumine

- areneb tähelepanu ja täpsus, tasakaal, tugevnevad peenmotoorika oskused.

Üldoskused

- lapsel arenevad koostöö- ja probleemilahendamise oskused;
- paraneb mälu ja keskendumisvõime;
- robotika toetab lapse mõtlemist, reeglitest arusaamist;
- robotika aitab õpitut paremini omandada ning kinnistada.

Robotikaga tegelevate rühmade tegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja oodatavad tulemused:

Eesmärgid:

Laps:

- oskab ehitada LEGO Education klotsidest;
- oskab nimetada digi- ja robotikavahendeid;
- kasutab digivahendeid koos õpetajaga (fotoaparaat, interaktiivne tahvel, nutitelefon, arvuti, tahvelarvuti, Bee-Bot-robotikavahendid);
- laps teab, et tehiskeskkond on ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid (jalakäija ohutu liiklemine), turvavarustus, virtuaalkeskkond (lapsed loovad koos õpetajaga digitaalset sisu, väljendavad end loominguliselt kasutades IKT võimalusi).

Õppe-ja kasvatustegevuse põhimõtted:

Digivahendite ja robotikaga seotud õppe-ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- lähtutakse lapse vanusest ja võimekusest;
- valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast;
- suunatakse last ümbritsevat virtuaalmaailma ja digivahendeid märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu;
- lõimitakse erinevaid tegevusi (võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust) digi- ja robotika vahenditega;
- suunatakse last materjale ja vahendeid loovalt kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma;
- suunatakse last mõtlema (mis IKT vahendeid ja mille jaoks kasutatakse, mida need võimaldavad teha). Harjutatakse probleemilahendamise oskusi.

Õppe-ja kasvatustegevuse tulemusel laps:

- kasutab asjakohaseid digivahendeid (planeerib oma tegevust, oskab ette mõelda, oskab teha otsuseid erinevaid ülesandeid lahendades);
- on teadlik erinevatest ohtudest arvuti kasutamisel;
- konstrueerib vastavalt juhendile LEGO WeDo klotsidest mudeleid ja ehitisi;
- oskab kasutada põrandaroboteid Bee-Bot ja Blue- Bot;
- laps loendab koos õpetajaga Bee-Boti samme;
- loendab Bee-Boti teekonna sammud ühes suunas ning programmeerib Bee-Boti koos õpetajaga;
- oskab programmeerida (parem-vasak, edasi-tagasi);
- loob koos õpetajaga mängukeskkonna aluse;
- loendab alusel ruutuseid punktist A punkti B ning programmeerib Bee-Boti;
- suudab punktist A punkti B liikumisel näha erinevaid võimalusi ning need Bee-boti programmeerida;
- loob ise mängukeskkonna ja programmeerib teekonna;
- suudab teise lapse programmeerimist jälgides määrata Bee-Boti sihtpunkti;
- oskab vaadelda Blue- Bot roboti toimimist, kuidas erinevad osad omavahel töötavad;
- oskab loendada ja orienteeruda õppematil (paremale- vasakule, üles- alla jne);
- oskab Blue- Bot robotit pöörata 45 kraadi ja kasutada algoritmides korduseid;
- oskab mängida interaktiivsel tahvlil erinevaid õppemänge.

LISA 2 ÕUESÕPE

Õuesõppe eesmärgiks on õppimine ehedas keskkonnas vahetu kogemise, isetegemise ja kogetu teistele vahendamise teel.

Õuesõpe on täiendus traditsioonilisele õpetamisviisile. See hõlmab õpikeskkondi ruumidest väljaspool, st õppimine toimub avatud õpiruumis.

Olulisemaks on õuesõppimise juures see, et õuekeskkond võimaldab saada isiklikke kogemusi.

Õuekeskkonnas läbiviidav tegevus toetab lapse aktiivset osalust õppeprotsessis, võimaldades lapsel õppimisele läheneda loomuomaselt – koguda teadmisi oma keha ning keskkonna vahendatud tunnete ja muljete kaudu.

Õues õppimisel on õppeprotsessi kaasatud lapse erinevad meeleorganid ja õppeprotsessis kogetu saab seetõttu mitmekülgsemalt omandatud.

LISA 3 MÄNG

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid.

Mäng on kõige parem arengunäitaja, mille käigus laps kontrollib, selgitab välja oma rolli ning suurendab enda ja maailma mõistmist. Tähtis ei ole midagi luua, tähtis on protsess. Mängudes astub laps oma algatusel mängukaaslastega mitmesugustesse suhetesse, seega on mäng sotsiaalse kujunemise oluline tegur. Laps samastab end mängitava rolliga, asudes erinevatele positsioonile ja nähes maailma oma rolli kaudu ning elab seega läbi siiraid ja sügavaid tundeid.

Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Mängu liigid:

- Loovmäng – laps valib ise mängu teema, vahendid ja sisu.
- Rollimäng – laps võtab kellegi rolli ja käitub selle kohaselt (nt arstimäng).
- Režissöörimäng – rollimängu alaliik, kus laps käitub kui lavastaja ja osatäitja.
- Ehitusmäng – ümbritseva elu kajastamine erinevates ehitistes ja nendega seotud tegevustes.
- Lavastusmäng – sisu, rollide ja tegevuse aluseks on mingi kirjandusteose sisu.
- Reeglimäng – mäng kindlate reeglitega ja ülesehitusega (õppemäng, laulumäng, lauamäng, liikumismäng, võistlusmäng).

Lavastusmängu juhendamine

- lavastuseks sobiva pala valimine;
- lavastuseks mõeldud pala ettelugemine lastele;
- erinevate tegelaste tegevuse arutelu (liikumine, hääletoon jne);
- mänguvahendite valimine või meisterdamine;
- mängus peab iga laps saama ennast välja elada, kartmata väljanaermist;
- lavastusmäng on eelkõige laste looming, nende fantaasia ja loovuse kasutamine.

Ehitusmängu juhendamine

- laste silmaringi avardamine, tähelepanu juhtimine ehitajate tööle, töövahenditele ja masinatele;
- õpetaja õpetab klotsidega ehitusvõtteid, arendab laste mõtlemist ja loomevõimeid klotsidega mängimisel;

- õpetaja ühendab lapsed sõbralikuks mängurühmaks ja arendab laste omavahelisi suhteid.

Reeglitega mängu/ õppemängu juhendamine

- õppemängude korraldamises on õpetaja roll suurem kui loovmängude juhendamisel. Õpetaja selgitab mängu kulgu, reegleid ning osaleb vajaduse korral mängudes võrdväärse partnerina.
- õppemängul on püstitatud eesmärgid, tegevus ja ülesanne, mida lapsed mängides õpivad ja missuguseid vahendeid kasutavad.
- mängu selgitus peab olema hästi mõistetav.

Mängude lõimimine õppe- kasvatustegevustega:

- **LAUAMÄNG** – lõimitud on matemaatika, keel ja kõne, mälu arendamine, suhtlemine kaaslastega, püsivuse kasvatamine, reeglite järgmine jne.
- **EHITUSMÄNG** – lõimitud on matemaatika, mälu arendamine, mootorika arendamine, ümbritseva elu tundmine, keel ja kõne jne.
- **LAVASTUSMÄNG** – lõimitud on keel ja kõne, kunst, mälu arendamine, muusikaline arendamine, matemaatika (piletite arv ja hind), suhtlemine jne.
- **MÄNGUD ÕUESÕPPES** – lõimitud tegevused õues.

Omandatud mänguoskused vanuseti

Kuni 3-aastaste laste omandatud mänguoskused:

- tunneb rõõmu täiskasvanu algatatud mängust ja tegevuse kordamisel matkib seda;
- suudab keskenduda lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele;
- tegutseb teistega kõrvuti;
- hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob selle hankimiseks ise võimalusi;
- loob tegevuse kaudu seoseid kõnega; sõnad ja objektid saavad lapse jaoks mõiste ja tähenduse;
- suhtleb valdavalt 1–2-sõnaliste lausetega;
- leiab meelepärase eseme ja tegutseb sellega (võtab, paneb, veeretab, lükkab jne);
- räägib ja saab aru sellest, mida ta tajub;
- matkib igapäevaelus nähtut ja kogetut, korrates tegevusi mitu korda ja ühelaadselt;
- lepib ka asendusmänguasjaga ja asetab ettenäitamisel asjad omaale kohale tagasi;
- ehitab koos täiskasvanuga (vaatab, võrdleb, paigutab), asetab abiga klotsid oma kohale;

- tunneb rõõmu liikumisest ja muusikast, arenevad põhioskused;
- täidab liikumismängus lihtsamaid reegleid – kindlas suunas liikumine, peatumine, tegevuste matkimine;
- tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega;
- tunneb huvi mänguliste tegevuste vastu, mõistab mängude, mänguasjade ja mängimise tähendust ja tal on soov tegutseda iseseisvalt;
- täidab lihtsamaid mängureegleid, suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu;
- mängib liiva, lume ja teiste looduslike materjalidega ja koristab need mängu lõppedes;
- ühendab üksikud mängulised toimingud omavahel tervikuks.

3-4-aastase lapse omandatud mänguoskused:

- suudab omavahel ühendada mitmed mängulised toimingud;
- täidab rollimängus võetud rolli, peab kinni rollist tulenevatest toimingutest ja suhetest;
- kasutab mängus erinevaid mängumaterjale (liiv, lumi ja teised looduslikud materjalid);
- kasutab suurt ehitusmaterjali (vaatab, võrdleb, ehitab);
- on huvitatud rollimängust ja vahetab erinevaid rolle;
- mängib mõnda reeglita mängu reeglitest kinni pidades;
- mängib koos kaaslastega mänguasju jagades ja teistega arvestades;
- teab, et võistlusmängus on võimalik võita või kaotada;
- valib mänguks vahendid, leiab mängu ka erinevaid asendusmänguasju ja tegeleb nendega süvenenult;
- teab ja oskab panna mänguasju oma kohale;
- mängib lihtsamaid rollimänge, leiab asendusmänguasju ja räägib, mida teeb;
- kasutab lavastusmängus erinevat hääletooni, sõnu, žeste.

4-5-aastase lapse omandatud mänguoskused:

- valib ja mängib iseseisvalt erinevaid mänge ja oskab oma mängumõtteid ellu viia;
- suudab iseseisvalt valida mängukaaslasi;
- suhtub heatahtlikult teiste laste mängudesse;
- mängib väikeses rühmas;
- kasutab loovalt erinevaid mänguasju, vahendeid ja looduslikku materjali;
- vahetab ja jagab oma mänguasju;
- kasutab mängudes erinevaid vahendeid, ühendades need kokku ühtseks mänguliseks tegevuseks;

- suudab meeles pidada mitme reegluga mängu;
- suudab mängusituatsioone lahendada mitut moodi;
- tunneb rõõmu mängust, õpib leppima kaotusega ja suhtub heatahtlikult teiste laste mängudesse.

5-6-aastase lapse omandatud mänguoskused:

- suudab valida iseseisvalt sobiva mängu, leida mänguks sobiva paiga ja mängukaaslasi ning säilitada sõbralikke suhteid;
- suudab mängukaaslastega kokku leppida mängu valikus ja lahendada lihtsamaid probleeme;
- suudab mängida koos teiste lastega huvitavalt, kehtvalt ja loovalt;
- tuleb toime erinevate rollidega mängus ning täidab ja jälgib mängureegleid;
- tahab ise olla juhtrollis ning suudab välja tuua rollile iseloomulikke toiminguid ja suhteid;
- jätkab alustatud mängu, kasutades igapäevaelus saadud teadmisi ning kogemusi;
- on leidlik mänguteemade valikul (fantaseerib) ning suudab matkida kuulnud tegelaste käitumist; ☺ on kujunenud konfliktide lahendamise oskus;
- kasutab mängudes erinevaid vahendeid ja jagab neid kaaslasega;
- teab, et mänguasju peab hoidma;
- suudab täita täpselt erinevaid mängureegleid;
- oskab ühendada omavahel erinevad tegevused ja mängud;
- suudab järgida reegleid ning selgitada ka mängukaaslastele lihtsamaid reegleid;
- tunneb rõõmu võistlusmängust, teab, et võidu nimel tuleb pingutada.

6-7-aastase lapse omandatud mänguoskused:

- tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- suudab iseseisvalt leida endale rühmas tegevuse ja sobiva paiga;
- saab aru lihtsamatest tööjuhenditest;
- leiab sõpru ja lepib kokku rollide jaotuses ning peab kinni kokkulepetest ja mängureeglitest;
- suudab algatada erinevaid mängu ja arendada mängu sisu ning kasutab loovalt erinevaid mänguasju;
- oskab täita erinevates mängudes erinevaid rolle;
- suudab valitud mängu teemal improviseerida, arendades seda vastavalt omandatud teadmistele;
- jälgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;

- suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- teab mänguvahendite asukohta ja säilitab korda;
- kasutab mängudes erinevaid mänguvahendeid sihipäraselt ning kohandab loovalt erinevaid ehitusmaterjale ja looduslikku materjali, valmistades puuduvaid mänguvahendeid;
- kasutab mängus loovalt nukke, lihtsaid dekoratsioone, lavastades õpitud kirjanduspalu või fantaseerides;
- tunneb liikumismängude reegleid ja võistleb ausalt ning tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- tunneb lauamängude reegleid ja arvestab nendega, oskab õpetada teistele.